

TAKTIKKAMME KEHITTÄMINEN TAISTELU- JA SOTAHARJOITUKSISSA 1970-LUVULTA ALKAEN

Yleisesikuntamajuri Tapani Hyötyläinen

Taistelukoulun järjestämissä pataljoonan kokoonpanon, sotavarustuksen ja menettelytapojen kokeiluun liittyvissä harjoituksissa todettiin muun muassa, että vastahyökkäyksen onnistuminen edellyttää vähintään kahta tavoitteeseen asti ulotettua harjoittelukertaa sekä vastahyökkäysreittien merkitsemistä maastoon. Saavutetusta kokeilutuloksesta huolimatta Jalkaväen taisteluohjesääntöön kirjoitettiin seuraavasti: "Pataljoonan on pyrittävä harjoittelemaan vastahyökkäyksensä ainakin lähtöasemaan asti".

1 JOHDANTO

Tämä kirjoitus perustuu tutkimukseen, jossa on tarkasteltu taktiikkamme kehittämistä ja opettamista taistelu- ja sotaharjoituksissa vuosien 1967-1990 välisenä aikana. Tutkimuksessa on analysoitu kyseisenä aikavälinä järjestettyjen taistelu- ja sotaharjoitusten asiakirja-aineisto. Tausta-aineistoa voidaan pitää riittävänä esitettyjen tulosten luotettavuudelle. Lopussa esitettävät johtopäätökset ja toimenpidesuosituksukset ovat kirjoituksen laatijan omia. Suosituksista puuttuu kenttäkokein saavutettava varmuus. Siksi niihin on suhtauduttava varauksellisesti.

Puolustusvoimat järjestää taistelu- ja sotaharjoituksia kohottaakseen puolustusvalmiuttaan. Niissä harjoitetaan komentajia ja esikuntia joukkojen johtamiseen ja yhteistoimintaan muiden johtoportaiden kanssa sekä koulutetaan joukkoja taistelutoimintaan alueellisen puolustusjärjestelmän edellyttämässä tehtävissä sodan mukaisissa oloissa. Samalla osoitetaan puolustuskykyä tarkoituksenmukaisilla harjoitusjärjestelyillä ja harjoitusjoukkojen korkeaa koulutustasoa osoittavalla toiminnalla.

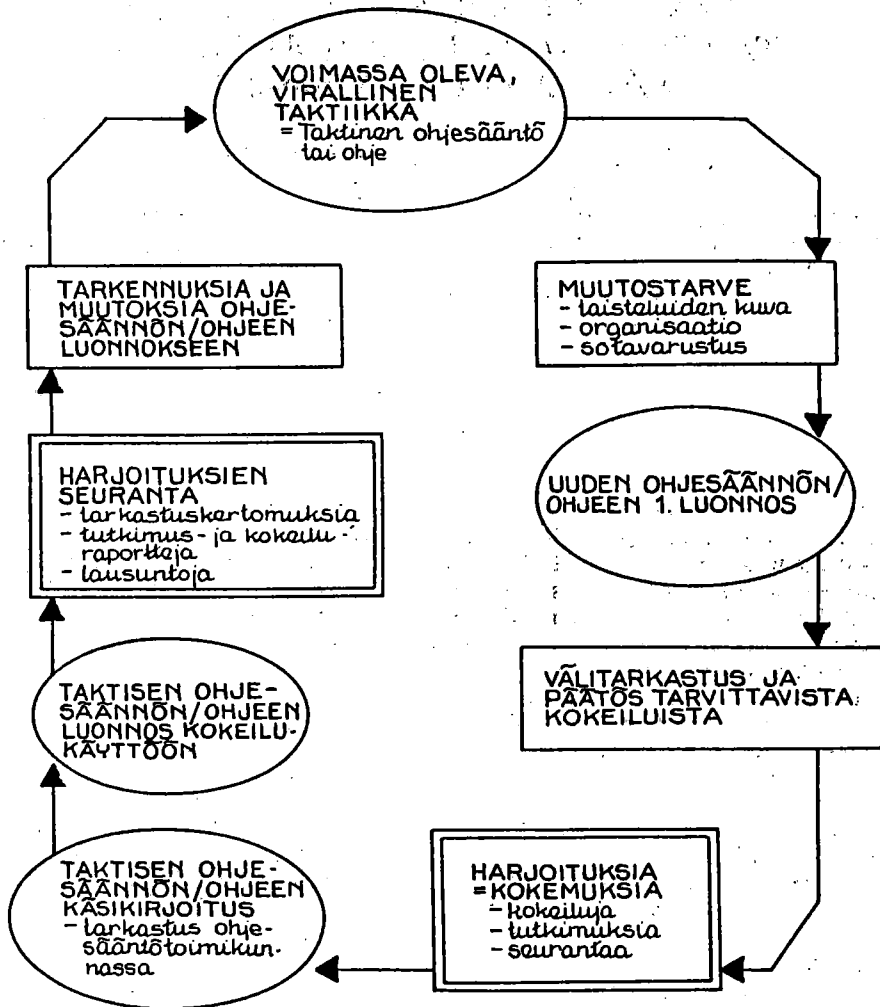
Osa taistelu- ja sotaharjoituksista sisältää tutkimus- ja kokeilutoimintaa. Ensisijaisia kohteita ovat joukkojen organisaatiot, sotavarustus ja menettelytavat. Saatua kokeilu- ja tutkimustuloksia käytetään hyväksi taktisia ohjesääntöjä ja ohjeita uusittaessa. Siten harjoituksissa on mahdollisuus kehittää taktiikkaamme.

Kirjoituksessa taistelu- ja sotaharjoituksia tarkastellaan taktiikkamme kehittämisen kannalta. Harjoituksilla on monia muitakin päämääriä. Siten tutkimustuloksina esitetyt negatiivisetkaan havainnot eivät tarkoita sitä, että kyseiset harjoitukset olisivat olleet huonoja. Taktiikkamme tutkimisen ja kehittämisen kannalta virheellisinä ne ovat silti voineet olla erittäin hyviä taistelutekniikan opetustapahtumia.

2 TUTKIMUKSEN TEORIA

Joukkojemme taktiikka on käsketty ohjesäännöissämme. Vaikka ohjeistuksen nimenä olisikin ohje, on siinä esitetyt menettelytavat tarkoitettu noudatettaviksi. Siten taktiikkamme kehittäminen on tapahtunut ja tapahtuu ohjesääntötyön yhteydessä. Kuvassa 1 on esitetty taistelu- ja sotaharjoitusten teoreettinen vaikutus kehitteillä olevaan taktiikkaamme. Tätä on käytetty teoriana selvitetessä harjoitusten osuutta taktiikkamme kehittämisessä.

Kuva 1: Taistelun- ja sotaharjoitusten teoreettinen osuus taktiikkamme kehittämiseen.

Taktisen ohjesäännön valmistumisaika vaihtelee kolmesta viiteen vuoteen. Työtä johtaa koulutuspäällikkö yhdessä päämajamestarin kanssa apunaan aselajitarkastajat. Jalkaväen taisteluohjesääntöjen laadinnan valvojana on jalkaväen tarkastaja. Hän antaa ohjesäännön laatijalle selkeät vaatimukset. Ohjesäännön ensimmäinen luonnos laaditaan voimassa olevien ohjeiden antamien lähtökohtien mukaisesti. Välitarkastuksessa selvitetään pitääkö joitakin esitettyjä asioita kokeilla käytännön harjoituksissa. Nämä voivat olla sekä uuden sotavarustuksen käyttöön että joukon taktisiin menettelytapoihin kohdistuvia kokeiluja.

Tarvittavat kokeilut järjestetään joko erillisinä kokeiluharjoituksina ja -harjoitussarjoina tai ne sisällytetään puolustusvoimien sotaharjoitusten runkosuunnitel-

massa määrättyihin harjoituksiin. Pääsotaharjoituksissa ja sotilasläänien sotaharjoituksissa kokeilu- ja tutkimustoiminnan koordinoi Pääesikunnan Koulutusosasto. Harjoituksista saadut kokemukset otetaan huomioon laadittaessa taktisen ohjesäännön käsikirjoitus.

Käsikirjoitus luetaan ohjesääntötoimikunnassa. Sen jälkeen se asetetaan kenttäkokeiluun luonnoksena. Kokeilun aikana seurataan joukkojen koulutusta ja harjoituksia. Lisäksi joukoilta pyydetään lausunnot ohjesäännön luonnoksesta. Seurannan ja lausuntojen perusteella tehdään ohjeistukseen tarvittavat muutokset, jonka jälkeen ohjesääntö vahvistetaan käyttöön otettavaksi.

Puolustusvoimissa ei ole voimassa olevaa määrittelyä tutkimuksessa esiintyvillä käsitteillä. Siksi seuraavaksi esitetään työn keskeisimpien käsitteiden määritelmät siten, kuin ne on tutkimuksessa ymmärretty.

Taktiikka tarkoittaa suunnitelmallista menettelytapaa sekä menettelytapajärjestelmää. Sillä tarkoitetaan myös taistelutaitoa. Oppi taistelun voittamisesta, joukkojen ryhmitys, niiden liikkeiden suunta, tulenkäyttö ja maasto-, sää- ym. olosuhteiden hyväksikäyttö taistelussa tarkoituksenmukaisimmalla ja parhaat tulokset tuottavalla tavalla sisällytetään taktiikan sotilaalliseen määrittelyyn. Tässä tutkimuksessa taktiikalla tarkoitetaan perusyhtymän ja pataljoonan taistelutaitoa, jossa menettelytapajärjestelmiä ovat eri taistelulajit ja menettelytapoja ovat joukkojen ja tulen käyttö, aselaji- ja huoltotoiminnot, taktisten periaatteiden noudattaminen, olosuhdetekijöiden hyväksikäyttö sekä johtaminen ja tiedustelu.

Suunnitelmalliseksi taktiikkamme tekee ohjesäännöissämme esitetty vaatimus kaikkia päätöksiä edeltävästä jatkuvasta tilanteen arvioinnista. Tällöin taktiikkamme mukaisesti joukon menettelytapaa valittaessa on otettava huomioon käytössä oleva joukko ja sen suorituskyky, vihollisen todennäköinen toiminta vaihtoehtoinen, olosuhteiden vaikutus, aikatekijöiden merkitys sekä tärkeimmät taktiset periaatteet.

Taktiikan kehittäminen määrittää kehittämissäntönsä "kehitys" perusteella. Biologisen merkityksensä; evoluution, ohella kehitys tarkoittaa historian kuluessa esiintyvää tasaista edistystä. Tässä taktiikan kehittämisellä tarkoitetaan niitä sodan ja taisteluiden kuvan sekä joukkojemme sotavarustuksen ja organisaatioiden muutosten edellyttämiä menettelytapojemme tarkennuksia, jotka on kirjattu taktisiin ohjesääntöihimme ja ohjeisiimme.

Sotaharjoitus on kaksipuoleinen maasto-olosuhteissa tapahtuva harjoitus, jossa eriasteiset johtajat apulaisineen johtavat ja kouluttavat joukkojaan ja yksittäisiä miehiään saamiensa tehtävien mukaisesti tilanteen edellyttämällä tavalla. Taistelutilanteet ratkaisee erotuomarihenkilöstö mahdollisimman todenmukaisesti ja elävästi sotaharjoituksen johdon antamien ohjeiden perusteella.

Taisteluharjoitus on joukkojen maasto-olosuhteissa tapahtuva harjoitus, jossa eriasteiset johtajat johtavat ja kouluttavat alaisiaan ennakkolta tehtyjen suunnitelmien ja annettujen tehtävien mukaisesti. Vastustajana on maaliosasto, joka elävöittää aikatauluun sidotun suunnitelman mukaisesti harjoituksen yksittäisiä tapahtumia ja koulutusaiheita. Taisteluharjoitukselle on tyypillistä eri menettelytapojen ja taisteluteknisten suoritusten uusiminen koulutustavoitteiden saavuttamiseksi.

3 ORGANISAATION 70 TAKTIIKAN KEHITTÄMINEN TAISTELU- JA SOTAHARJOITUKSISSA

3.1 Kehittämisen päälinjat ja tutkimusaineisto

1960-luvulla todettiin sotateknisen kehityksen muuttaneen sodan kuvaa entistä enemmän liikettä korostavaksi. Kykyämme vastata tuohon muutokseen selvitettiin

Pääesikunnan koulutusosastolla tarkasteltaessa prikaatin 63 organisaation tarkoituksenmukaisuutta. Sotaharjoituskokemusten todettiin osoittavan, että silloinen prikaati oli raskasliikkeinen ja vaikeasti johdettava.

Prikaatin menettelytavoista tarkasteltiin vain keskitystä ja siirtoja. Taisteluvälmiuden ylläpitämiseksi todettiin prikaatin siirron edellyttävän ainakin kahden, mieluummin kolmesta neljään tien käyttöä. Ongelmana nähtiin prikaatin eri osien saaminen yhteisvaikutukseen siirtoreittien sijaitessa jopa kymmenien kilometrien päässä toisistaan. Todennäköisenä tilannekehityksenä pidettiin prikaatin jakautumista siirron aikana vihollisen toiminnan vuoksi pataljoonarunkoisiksi taisteluosastoiksi.

Tarkastelun perusteella Pääesikunnan jalkaväkitoimisto käski Kaakkois-Suomen Sotilasläänin kokeilla vuosien 1968-1969 kuluessa kivääripataljoonan organisaatiota. Siinä oli tutkittava pataljoonaa, jossa hevoset oli korvattu pyörätraktoreilla. Käskyllä aloitettiin kokeilutoiminta, jonka tuloksia hyväksi käyttäen päädyttiin organisaatioon 70. Sen taktiikka julkaistiin vuonna 1977 ilmestyneissä Ohjeessa perusyhtymän taistelua varten sekä Jalkaväen taisteluohjesäännön I osassa.

Taulukko 1: Havainnot taistelu- ja sotaharjoituksista 1968-1976.

I	II			III			IV
	ORGANISAATIO			ORGANISAATIO			
	PR	PATL	KOMPP	PR	PATL	KOMPP	
Kokeiluharjoitus	-	2	3	-	2	3	100
Taistelu- tai sotaharjoitus	9	-	-	6	-	-	67
Kertausharjoitus	-	26	29	-	2	2	7
YHTEENSÄ	9	28	32	6	4	5	21,7

Sarakkeet: I = harjoitustyyppi
 II = tutkitut harjoitukset
 III = taktisia havaintoja sisältävät kertomukset
 IV = edellisten %-osuus tutkituista harjoituksista

Kaikki kokeiluharjoitukset tuottivat kokemuksia ja havaintoja taktiikastamme. 67 prosenttia taistelu- ja sotaharjoituksista mahdollisti taktisten havaintojen tekemisen. Kertausharjoituksista ainoastaan seitsemän prosenttia tuotti tietoja ja havaintoja joukkojemme menettelytavoista.

Perusyhtymän ja pataljoonan menettelytapojen kokeilua ja havainnointia sisältäneistä harjoituksista kuusi on toimeenpantu prikaatikokoonpanossa, neljä kivääri- tai jääkäripataljoonan ja viisi perusyksikön kokoonpanossa. Viimeksi mainituista on saatu kokemuksia kivääri- ja jääkärikomppanioista sekä prikaatin erillisyksiköistä.

3.2 Harjoituksista saadut kokemukset ja havainnot

Taulukossa 2 esitetään organisaation 70 taistelu- ja sotaharjoituksista saadut taktiset kokemukset ja havainnot.

Taulukko 2: Taktiset havainnot taistelu- ja sotaharjoituksista vuosilta 1968 - 1976.

HAVAINTO	JOUKKO			OLOSUHDE		
	PR	PATL	KOMPP	Talvi	Kesä	Kev/Syk
Taktinen liikkuvuus	-	3	4	1	5	1
Hyökkäystaistelu	1	1	3	-	4	1
Puolustustaistelu	1	2	4	2	4	1
Viivytyستاistelu	-	1	3	-	4	-
Tiedustelu	3	2	-	2	1	2
Panssarintorjunta	-	1	1	-	2	-
Epäsuoratuli	-	2	4	1	3	2
Pioneeritoiminta	-	-	-	-	-	-
Huolto	1	-	-	-	-	1
Joht & yhttoim	2	2	3	2	3	2
Muut havainnot						
- organisaatio	1	5	2	1	4	3
- sotavarustus	1	5	2	1	4	3
- suorituskyky	-	4	1	2	3	-
YHTEENSÄ	10	28	27	12	37	16

Huomaa: Taistelulajien kohdalla taulukossa esitetyt havainnot ovat kohdistuneet taktiseen liikkuvuuteen, organisaatioon sekä tiedusteluun ja tulen käyttöön.

Organisaation 70 kokeiluharjoituksista sekä vuosien 1968-1976 aikana kyseisellä organisaatiolla järjestetyistä taistelu- ja sotaharjoituksista ei saatu kokemuksia eikä havaintoja joukkojen menettelytavoista eri taistelulajeissa. Taistelulajia yksilöimättä todettiin kiväärikomppanian muuttumisen kolmijakoiseksi vaikeuttavan komppanian päällikön mahdollisuuksia reservin varaamiseen. Tämän katsottiin edellyttävän pataljoonan komentajalta entistä useammin reservinsä käyttämistä komppanioidensa taistelun tukemiseen.

Taktisesta liikkuvuudesta tehtiin seitsemän havaintoa, joista viisi kesäolosuhteissa sekä yksi talvella ja yksi kelirikkoaikana. Traktoroinnin myötä pataljoonan todettiin kykenevän maastourilla lähes tasaveroiseen liikkuvuuteen vihollisen kanssa. Mitään perusteita tälle havainnolle ei esitetty. Kuitenkin sen todettiin edellyttävän miesten siirtymistä polkupyörillä ja varusteiden sekä materiaalin kuljettamista traktoreilla.

Tiedustelujoukkojen taktinen liikkuvuus todettiin riittämättömäksi. Kokeilut osoittivat, että muun pataljoonan kanssa samanlaisin liikuntavälinein varustetun tiedustelujoukkueen tiedustelutulokset eivät kohtamistilanteessa ehdi riittävän ajoissa komentajan käyttöön. Pataljoonan iskevien osien liikkeen nopeuttamista tutkittaessa todettiin, että jättämällä polkupyörät pois voidaan kiväärikomppania siirtää organisaatioonsa kuuluvilla traktoreilla tarvikkeineen.

Vielä vuonna 1972 tiedustelujoukkojen päätehtäväksi puolustuksessa käskettiin sivustan suojaaminen pitämistehtävällä. Vain rintamavastuussa olevien pataljoonien etummaisille komppaniolle käskettiin tiedusteluvastuualueet. Prikaatin tiedustelukomppanian piti lisäksi valmistautua sissitoimintaan. Harjoituksissa alettiin kiinnittää huomiota siihen, ettei tiedustelujoukkoja käytetä oikealla tavoin. Samalla tuotiin esille harjoituskokemuksia, joiden mukaan taistelevien joukkojen kyky vihollistiedusteluun oli puutteellinen.

Organisaation 70 panssarintorjuntaa tutkittiin vain yhden kerran. Aiheena oli pataljoonan panssarintorjunnan muodostama kokonaisuus. Tulokset osoittivat pataljoonan panssarintorjunnan onnistumisen edellyttävän kokonaisuunnitelmaa, joka ulottuu kiväärijoukkueesta pataljoonatasolle. Panssarintorjunnan painopisteen pataljoonan todettiin luovan sinko-osastollaan. Tämä edellytti sitä, että jokaisella alayksiköllä on omat panssarintorjunta-aseensa. Tällöin sinko-osastoa ei tarvinnut alistaa alayksiköille.

Epäsuoran tulen käyttöön liittyvistä havainnoista keskeisimmät käsitteivät tulenjohtoon järjestelyjä. Todettiin, että kaikille kiväärikomppanioille tarvitaan sekä tulenjohtovoimaa että yhteysväline kenttätykistön tulen käytön nopeaa järjestämistä varten. Kranaatinheittimistön osalta todettiin, että kevyen kranaatinheitinkomppanian käyttö koko pataljoonan tukemiseen ja tulen painopisteen luomiseen tulee kyseeseen vain valmistellussa hyökkäyksessä puolustusvalmista vihollista vastaan.

Kivääripataljoonan taistelun tukemisen vaikeutta kuvaa kokeiluharjoitussarjan viimeiseen kertomukseen kirjoitettu toteamus: "Voitaisiinko joskus päästä siihen, että kiväärikomppaniaan kuuluisi orgaanisesti kevyt krh-joukkue ja pataljoonan johdossa olisi krh-komppania, jolla olisi raskas krh-kalusto".

3.3 Havaintojen ja kokemusten huomioon ottaminen taktisissa ohjesäännöissä ja ohjeissa

Prikaatin 70 taktiikka on kirjoitettu vuonna 1977 käyttöön otettuun Ohjeeseen perusyhtymän taistelua varten. Siinä esitetyissä perusyhtymän menettelytavoissa ei ole mitään yhteistä, mutta ei myöskään mitään ristiriitaista vuosina 1968-1976 järjestettyjen harjoitusten taktisten kokemusten kanssa. Tähän on kaksi syytä. Ensinnäkään taloudelliset voimavarat eivät mahdollistaneet keiseisenä ajankohtana määrävahvuisen prikaatin kokeiluharjoituksen järjestämistä. Toisaalta ohjeen laatija oli sijoitettu ohjesääntötyön ajaksi Sotakorkeakouluun, missä hänellä oli mahdollisuus keskustella päivittäin opettajakunnan kanssa kirjoitustyössä eteen tulleista ongelmista. Tämä mahdollisti lukuisten kokoneiden upseerien havaintojen huomioon ottamisen laadittaessa Kenttäohjesäännön perusteella perusyhtymän taktiikkaa ohjeeksi.

Prikaatin 70 taktiikkaa kehitettiin kuitenkin taistelu- ja sotaharjoituksissa. Tämä tapahtui välillisesti pataljoona- ja perusyksikkötasolla, mutta ei prikaatikokoonpanossa. Harjoituksista saadut kokemukset ja havainnot on otettu huomioon Ohjeessa perusyhtymän taistelua varten, vaikka niitä ei ole ohjeeseen sellaisinaan kirjattu.

Pataljoonan 70 taktiikka julkaistiin vuonna 1977 ilmestyneessä Jalkaväen taisteluohjesäännön I osassa. Pataljoonan taktisesta liikkuvuudesta saadut havainnot perustuivat organisaatioon, jossa pataljoonan 63 hevosesta oli korvattu traktoreilla, mutta henkilöstö siirtyi polkupyörin. Kun pataljoonassa 70 sekä henkilöstö että kalusto siirrettiin traktorein, ei kokeilutuloksia voitu ohjesäännössä juurikaan hyödyntää.

Tiedustelujoukkojen käytöstä suojaamistehtäviin saadut harjoituskokemukset otettiin taisteluohjesäännössä huomioon. Vihollistiedustelua korostettiin, mutta kokonaan ei luovuttu tiedustelijoiden käytöstä pataljoonan suojaamiseen. Tätä kuvaa mm hyökkäysluvussa esitetty menettelytapa tiedustelujoukkueen vahventamisesta tarvittavilla tulenjohto- ja panssarintorjuntaelimillä.

Panssarintorjunnasta saadut harjoituskokemukset ovat vaikuttaneet erityisesti pataljoonan menettelytapoihin puolustuksessa. Sinko-osaston ensisijaisena käyttötapana pidetään koottua ryhmitystä pataljoonan vastuualueen läpi johtavan panssariuran tuntumassa. Harjoituksissa todettu tarve pataljoonan panssarintorjunnan kokonaisuunnitelmasta voidaan havaita ohjesäännön taistelusuunnitelmaa käsittelevässä kohdassa: Siinä panssarintorjunta kytketään muuhun tulen käyttöön yhdessä epäsuoran tulen, suora-ammuntatulen ja sulutteiden kanssa.

Harjoituskokemukset pataljoonan epäsuoran tulen käytöstä ovat vaikuttaneet sekä organisaatioon että tavanomaisiin vahvennuksiin. Sen sijaan taistelulajien menettelytapoja käsittelevissä luvuissa ei ole otettu huomioon harjoituksista saatuja kokemuksia ja havaintoja epäsuoran tulen käytöstä.

Toistuvat havainnot yleis- ja paikallisjoukkojen yhteistoiminnan epäonnistumisesta otettiin huomioon ohjesäännön johtamista käsittelevässä luvussa. Siinä on selkeästi esitetty yhteistoiminnan perusteet, pataljoonan velvollisuudet sekä paikallisjoukkojen tukimuodot. Lisäksi ohjeistusta yhteistoiminnasta paikallisjoukkojen kanssa on sisällytetty pataljoonan siirtymistä sekä eri taistelulajeja käsitteleviin lukuihin.

4 ORGANISAATION 80 TAKTIKAN KEHITTÄMINEN TAISTELU- JA SOTAHARJOITUKSISSA

4.1 Kehittämisen päälinjat ja tutkimusaineisto

Taulukko 3: Havainnot organisaation 80 taistelu- ja sotaharjoituksista.

I	II			III			IV
	ORGANISAATIO			ORGANISAATIO			
	PR	PATL	KOMPP	PR	PATL	KOMPP	
Kokeiluharjoitus	-	9	5	-	9	5	100
Sotaharjoitus	4	-	-	3	-	-	75
Taisteluharjoitus	5	2	2	5	2	2	100
Kertausharjoitus	-	29	42	-	-	-	0
YHTEENSÄ	9	40	49	8	11	7	26,5

Sarakkeet: I = harjoitustyyppi
 II = tutkitut harjoitukset
 III = kertomukset, joissa taktisia havaintoja
 IV = taktisia havaintoja sisältävien kertomusten %-osuus tutkituista harjoituksista

Vuonna 1977 puolustusvoimien pääsotaharjoituksessa tutkittiin esikuntien ja joukkojen suorituskykyä. Tarkkailun kohteina olivat yhtymien esikunnat, tiedustelun järjestelyt, joukkojen keskittäminen, yhteistoiminta paikallisjoukkojen kanssa sekä neljä henkilöstöltään määrävahvuista kivääripataljoonaa.

Vuonna 1978 taktinen tutkimustoiminta taistelu- ja sotaharjoituksissa keskittyi vahvennetun pataljoonan marssiin ja hyökkäystaisteluun. Tavoitteena oli tuottaa aineistoa menettelytapojen kehittämiseksi. Tutkimustoiminta toteutettiin kahdessa taisteluosaston harjoituksessa. Niihin muodostettiin taisteluosasto kivääripataljoonasta, kevyestä patteristosta ja tulenjohtopatterista. Vuonna 1979 tutkittiin kivääripataljoonan kykyä toteuttaa puolustusvalmistelut kesäolosuhteissa. Samalla pyrittiin selvittämään pataljoonan tarkoituksenmukaiset menettelytavat taistellessa puolustusasemassa.

1980-luvulla ohjeistettiin puolustusvoimien sotaharjoitusten järjestäminen. Puolustusvoimien sotaharjoitusten runkosuunnitelmissa käsketään harjoitusten yleisjärjestelyjen ja päämäärien lisäksi kunkin vuoden taktiset erityisemat. Tällä on koulutuksen suuntaamisen ohella parannettu edellytyksiä seurata harjoituksia ja niistä saatavia kokemuksia. Samalla vuosikymmenellä järjestettiin mittava kokeiluharjoitusten sarja, joissa Taistelukoululla oli päävastuu järjestelyistä sekä kokeilutoiminnasta. Vaikka

kokeilut toteutettiin pataljoonan 70 sekä erilaisissa pataljoonan 90 kokeilukokoonpanoissa, saatiin harjoituksista arvokasta tietoa myös pataljoonan 80 kokoonpanon ja menettelytöiden kehittämiseksi.

4.2 Harjoituksista saadut kokemukset ja havainnot.

Taulukko 4: Taktiset havainnot organisaation 80 taistelun- ja sotaharjoituksista.

HAVAINTO	JOUKKO			OLOSUHDE		
	PR	PATL	KOMPP	Tal	Kesä	Kev/Syk
Taktinen liikkuvuus	-	6	1	2	2	3
Hyökkäystaistelu	1	5	1	3	-	4
Puolustustaistelu	3	4	2	2	1	6
Viivytystaistelu	-	1	2	1	2	-
Tiedustelu	5	5	2	5	3	4
Panssarintorjunta	1	3	1	3	1	1
Epäsuoratuli	-	4	-	2	-	2
Ilmatorj & -suojelu	2	7	-	3	2	4
Pioneeritoiminta	3	7	2	4	4	4
Huolto	2	6	2	3	4	3
Joht & yhttoim	4	7	1	3	4	5
Muut havainnot						
- organisaatio	-	4	-	2	1	1
- sotavarustus	-	3	-	2	-	1
- suorituskyky	-	2	-	2	-	-

Pataljoonan taktisesta liikkuvuudesta saadut havainnot on tehty hyökkäystaistelussa. Havainnoissa käsitellään pataljoonan

- ryhmitystä siirryttäessä hyökkäykseen
- liikkumiskykyä polkupyörin
- etenemisnopeutta eri hyökkäysmuodoissa ja
- liikkeen suunnittelussa huomioon otettavia asioita sekä
- tiedustelukomppanian tielliikkuvuutta ja siirtymisnopeutta maastossa.

Havainnot on tehty yhtä poikkeusta lukuun ottamatta asioista, joita on voitu mitata joko kellolla tai pituusmitalla. Mainittu poikkeus liittyy liikkeen suuntaamisessa huomioon otettaviin asioihin. Siinä korostetaan liikkeen suoraviivaisuuden sekä siirtymisreitien ja hyökkäysurien merkitsemisen tärkeyttä. Harjoituksista saaduissa kokemuksissa ja havainnoissa prikaatin 80 menettelytavoista puolustustaistelussa käsitellään

- puolustusvalmisteluihin tarvittavaa aikaa
- puolustusvalmistelujen suojaamista sekä
- tiestön käytön suunnittelua.

Pataljoonan 80 puolustustaktiikkaa tutkittiin ensimmäisen kerran puolustusharjoitus "Hätilässä" vuonna 1979. Tällöin selvitettiin joukon kykyä puolustusvalmisteluihin ja taisteluun puolustusasemassa voimassa olevien ohjesääntöjen mukaisesti toimien. Pataljoonan pioneeritoiminnan tutkimisella oli merkittävä osuus kokeilussa. Harjoituskertomuksessa käsitellään kivääripataljoonan puolustukseen ryhmittymiseen tarvitsemaa aikaa, kiväärikomppanian puolustuskeskuksen linnoittamiseen tarvittavaa aikaa sekä linnoittamisen kehittymistä pataljoonan vastuualueella.

Puolustusharjoitus Hätilän taktisina johtopäätöksinä esitetään harjoituskertomuksessa havainnot pataljoonan taistelukestävyyden kehittämisestä. Pitkäaikaisen, sitkeän torjuntakyvyn saavuttamiseksi pataljoonan todettiin kykenevän aikaisintaan kahden vuorokauden kaluttua ryhmittymisestä. Todettakoon, että kertomuksessa ei selvitetä, mitä pitkäaikaisella, sitkeällä torjuntakyvyllä tarkoitetaan.

Talviharjoituksen 81 kertomuksissa ja erotuomariraporteissa esitetään useita havaintoja pataljoonan puolustustaistelusta. Kuitenkin vain kahteen kertomukseen on sisällytetty johtopäätöksiä menettelytavoista. Ensimmäisessä asetetaan kyseenalaiseksi pataljoonan puolustusvalmistelujen suojaaminen kiväärikomppanian viivytystaistelulla. Ongelmiksi harjoituksessa todettiin irtautuneen joukon mahdollisuudet saavuttaa riittävä taistelukestävyys puolustusasemassa sekä komppanian päälliköiden riittämätön koulutustaso. Ratkaisuksi puolustusaseman edessä toteutettavalle liikkuvalla puolustukselle esitettiin joukkueen ja ryhmän suurusten osastojen sivustaiskuja. Samalla korostettiin pataljoonan pääosien keskittämistä alusta alkaen puolustusasemaan, jotta riittävät valmistelut ehditään toteuttamaan.

Toinenkin taktinen havainto Talviharjoituksesta 81 käsittelee pataljoonan puolustusvalmistelujen suojaamista. Siinä todetaan, että pataljoonan ryhmittäessä suoja-alueelleen kiväärikomppanian, tulee puolustusasemaan ryhmitettyjen yksiköiden keskittyä puolustuskeskustensa valmisteluihin. Tällöin komppanian puolustuskeskukseen etupuolelle ei pidä ryhmittää kuin vastaanottopestä tärkeimpään suuntaan.

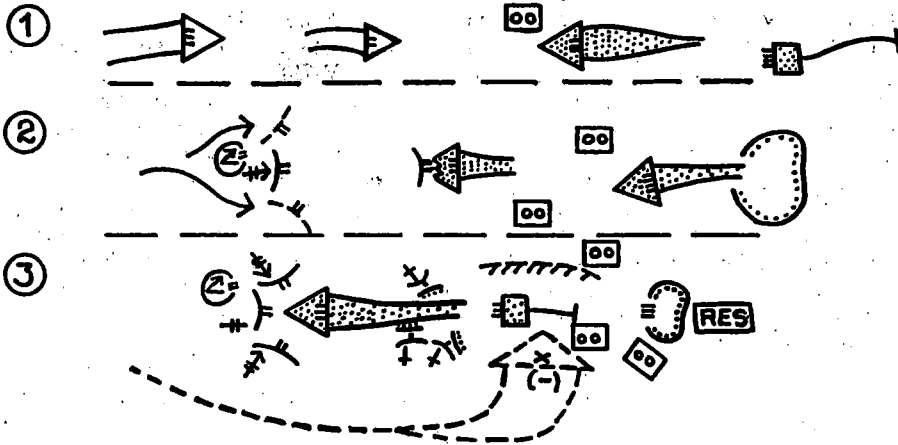
Syksyllä 1981 Taistelukoulu johti kertausharjoituksen, jossa tutkittiin kivääripataljoonan organisaatiota ja puolustustaktiikkaa. Taktinen tutkimustoiminta toteutettiin vertaamalla käytettyjä menettelytapoja Jalkaväen taisteluohjesäännön, 1977, I osassa esitettyihin taktisiin toimintaesimerkkeihin. Harjoituksessa todettiin, että pataljoona kykenee aktiiviseen puolustustaisteluun seitsemän vuorokauden kuluttua ryhmittymisestä. Kertomuksessa ei selvitetä mitä aktiivisella puolustustaistelulla tässä yhteydessä tarkoitettiin. Kivääripataljoona kykeni muodostamaan 2-3 x 2-3 km² suuruiseen puolustusasemaan aukottoman tähytys- ja tuliverkon. Muualla tuliverkon (jota termiä ei kertomuksessa mitenkään täsmennetä) harvuudesta johtuen ei ollut edellytyksiä torjua panssarivaunujen läpimurtoa. Havainnon katsottiin edellyttävän pataljoonalta useita varautumistehtäviä, jotka on otettava huomioon taistelusuunnitelmassa.

Pohjois-Suomen Sotilasläänin sotaharjoituksessa vuonna 1982 tehtiin kaksi havaintoa pataljoonan puolustustaktiikasta. Ensimmäisessä todettiin menettelytapojen riittämättömyys sivustojen valvontaan. Tämä johti toistuvasti tilanteisiin, joissa hyökkääjä selvitti puolustuksen painopisteen ja suuntasii päähyökkäyksensä puolustajan sivustaan. Toisessa havainnossa käsiteltiin maaston käyttöä pataljoonan puolustustaistelussa. Loivasti viettävässä Lapin maastossa takarinneasema tarjosi taistelulle parhaat edellytykset.

Prikaatin 80 hyökkäystaktiikasta harjoituksissa saatu kokemus käsittelee johtamisprosessiin kulunutta aikaa. Armeijakunnan antamasta käskystä kului aikaa prikaatin operaatiokäskyjen valmistamiseen 9-12 tuntia. Pataljoonien liikkeelleläähtöön kului aikaa prikaatin komentajan käskystä 2-6 tuntia. Siten prikaatin hyökkäyksen käynnistymiseen tarvittiin aikaa armeijakunnan komentajan käskystä 10-14 tuntia.

Pataljoonan 80 hyökkäystaktiikkaa tutkittiin viidessä harjoituksessa. Taisteluosastoharjoitus 1:n perusteella esitettiin käsitteen **kohtaamishyökkäys** muuttamista kuvan 2 mukaisesti kohtaamistaisteluksi. Kärkikomppanian tehtävänä tulisi olla hyökkäysvalmistelujen suojaaminen. Pataljoonan taistelu pitäisi rakentaa ryhmittymässä toisena edenneen komppanian ympärille. Päämääränä olisi vihollisen pysäyttämisen edullisessa maastossa. Hyökkäyksen jatkaminen ja vihollisen lyöminen jäisi tällöin muiden ylemmän johtoportaan käytössä olevien joukkojen tehtäväksi.

Kuva 2: Kohtaamistaistelu Taisteluosastoharjoitus 1:n kokemuksiin perustuen.

Taisteluosastoharjoitus 2:n taktiset kokemukset asetettiin kyseenalaisiksi. Tämä johtui harjoituksen osittaisesta epäonnistumisesta, koska vastustajana ollut keltainen ei pyrkinytkään noudattamaan suurvaltahyökkääjän menettelytapoja panssaroidulle hyökkääjälle edullisessa maastossa vaan tavoitteli ”manööverivoittoa”.

Taistelukoulun syksyllä 1981 ja 1982 johtamissa pataljoonan kertausharjoituksissa tutkittiin mahdollisuuksia toteuttaa vastahyökkäys väijytyshyökkäyksen tapaan. Hyökkäykset harjoiteltiin valoisalla ja toteutettiin pimeällä. Pataljoonan alajohtoportaat siirtyivät lähtöasemaan kahta maastoon merkittyä reittiä. Molemmilla kerroilla pataljoona hyökkäsi neljä kiväärikomppaniaa rinnan. Menettelytavan ongelmiksi todettiin yhteydenpidon vaikeus peitteisessä maastossa sekä epäsuoran tulen keskittämisen puutteelliset mahdollisuudet.

Talvella 1982 tutkittiin Taistelukoulun johtamassa kokeiluharjoituksessa pataljoonan hyökkäystä tietömän maaston kautta. Hyökkäyskykyä rajoitti eniten pataljoonan huono maastoliikkuvuus. Pataljoona iski vihollisen ryhmykseen kolme kiväärirykettä rinnan. Hyökkäyksiä tuettiin neljällä tulirykellä. Epäsuoraa tulta ei kyetty keskittämään kiväärirykettöiden H-hetkien ollessa samanaikainen. Tulosten perusteella esitettiin yksiköiden H-hetkien porrastamista, jotta olisi mahdollista luoda selvä tulen käytön painopiste. Esityksissä unohdettiin, että hyökkäämällä kaavamaisesti komppania kerrallaan suodaan viholliselle mahdollisuus keskittää koko tulivoimansa vuorotellen kuhunkin pataljoonamme kiväärikomppaniaan.

Vuoden 1977 jälkeen pataljoonan 80 menettelytapoja viivytystaistelussa on tutkittu vain taisteluharjoituksessa Elo-81. Tutkimuksen kohteena oli Jalkaväen taisteluohjesäännön, 1977, I osan mukaisen viivytystaktiikan soveltuvuus kivääripataljoonalle. Tavoitteena oli selvittää, miten viivytyksen menettelytapoja pitäisi kehittää pataljoonassa ja kiväärikomppaniassa. Harjoitus osoitti, että aktiivinen toiminta oli keskitettävä etummaisena viivytykskeskuksen etupuolelle. Ylläkköjen valmisteluissa todettiin välttämättömäksi ottaa huomioon vihollisen erilaiset toimintamahdollisuudet. Harjoituksen perusteella päädyttiin johtopäätökseen, jonka mukaisesti epäedullisessa maastossa viivyttävän pataljoonan tappiot ovat todennäköisesti niin suuret, ettei joukon käyttö yhtymän reservinä ole mahdollista ennenkuin usean vuorokauden kuluttua viivytyksen päättymisestä.

Yleisten taktisten periaatteiden noudattamista organisaation 80 taistelussa tutkittiin neljässä harjoituksessa. Talviharjoituksessa 81 selvitettiin perusyhtymän mahdollisuuksia päästä yllätykseen salaamisen ja harhauttamisen avulla. Tutkimus osoitti, että parhaita salaamiskeinoja ovat toiminnan ajoittaminen pimeään ja huonojen näkyvyysolosuhteiden hyväksi käyttö. Voimien vaikutuksen keskittämistä tutkittiin kolmessa kivääripataljoonan kokeiluharjoituksessa. Kahdessa niistä toteutettiin vastahyökkäys väijytyshyökkäyksenä neljä yksikköä rinnan, noin 400 miestä avorivissä. Talvella pataljoona hyökkäsi kolme yksikköä rinnan. Ongelmiksi muodostuivat epäsuoran tulen keskittäminen, hyökkäävien yksiköiden yhteydenpito sekä pataljoonan johtaminen. Neljän yksikön käyttö rinnan todettiin kuitenkin tarkoituksenmukaiseksi menettelytavaksi. Sen katsottiin edellyttävän helppoa maastoa sekä hyökkäyksen perusteellista harjoittelua ja reittiä merkitsemistä tavoitteeseen asti.

4.3 Harjoituksista saatujen kokemusten huomioon ottaminen taktisissa ohjeissamme

Prikaatin 80 taktiikka on kirjoitettu vuonna 1984 käyttöön otettuun Prikaatin taisteluohjeeseen. Sen luvuissa I-V annetaan perusteet prikaatin taistelulle ja luvuissa VI-XI käsitellään prikaatin taktiikkaa eri taistelulajeissa. Harjoituskokemusten osoittama tarve vaihtoehtoisille suunnitelmille ilmenee II luvussa (prikaatin johtaminen). Taktisten periaatteiden esittelyn yhteydessä korostetaan yllätyksellisiin tilanteisiin varautumisen tärkeyttä tämän päivän taistelukentällä.

Prikaatin operatiivisessa ja taktisessa käytössä ei ole muutoksia aiempaan verrattuna. Siten ei ole perusteita väittää harjoituskokemusten vaikuttaneen perusyhtymän taktiikkaan. Ohjeesta voidaankin todeta samalla tavoin kuin sen edeltäjästä; siinä ei ole esitetty menettelytapoja, jotka olisivat ristiriidassa kokeilutulosten ja harjoituksista saatujen havaintojen kanssa.

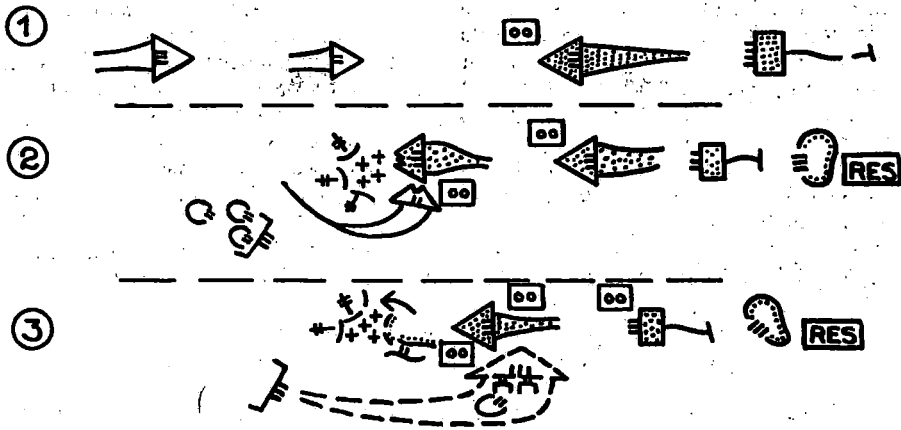
Pataljoonan 80 taktiikka on esitetty kesäkuussa 1988 kokeilukäyttöön otetussa Jalkaväen taisteluohjesäännön I osan luonnoksessa. Siinä käsitellään sekä jääkäri- että kivääripataljoonan johtamista, taisteluun valmistautumista ja taistelua.

Puolustustaktiikkaa käsittelevässä luvussa on otettu huomioon kokeiluharjoitusten kaksi tärkeintä tutkimustulosta. Pataljoonan puolustusaseman kokona esitetään ohjesäännön piirroksissa 2-3, x 2-3 km². Saman suuruisiksi todettiin kokeiluissa alue, jolle pataljoona kykenee muodostamaan yhtenäisen tähystys- ja tuliverkon. Pataljoonan menettelytapana puolustuksessa korostetaan kivääriyksiköiden ryhmittämistä puolustusasemaan kiinteästi toisiinsa liittyen. Siten pakotetaan vihollinen taisteluun koko puolustusaseman kanssa ja estetään vihollista lyömään pataljoona komppania kerrallaan. Tämä tukee harjoituskokemuksia tulella hallittavasta alueesta.

Kivääripataljoonan menettelytavoissa on otettu huomioon harjoituksissa todettu vihollisen mahdollisuus puolustusaseman kiertämiseen ja iskun suuntaamiseen pataljoonan sivustaan. Puolustustaktiikan perusteita käsittelevässä alaluvussa esitetään vaihtoehtoiset menettelytavat, joita noudattaen pataljoonan on toteutettava niin sivusuunnan puolustuksensa kuin siellä murtoon pääseen vihollisen lyöminenkin.

Taisteluosastoharjoituksissa 1 ja 2 saadut kokemukset **kohtaamishyökkäyksestä** eivät ole vaikuttaneet taisteluohjesäännön luonnokseen. Kivääripataljoonan menettelytavaksi kyseisessä tilanteessa on kirjattu kuvan 3 mukaisesti vihollisen pysäyttäminen kärkiyksiköllä ja lyöminen pääosien hyökkäyksellä. Joissain tapauksissa pidetään mahdollisena vihollisen pysäyttämistä miinoitteilla ja panssarintorjunta-aseilla. Tällöin myös kärkiyksikön käyttö pysäytetyn vihollisen sivustaan todetaan mahdolliseksi.

Kuva 3: Pataljoonan kohtaamishyökkäys.

Hyökkäystaktiikan menettelytapana ohjesäännön luonnoksessa esitetty hyökkäys väijytyksestä noudattaa pääosiltaan harjoituksissa kokeiltua voimien vaikutuksen keskittämistä. Luonnoksessa todetaan, että kyseisessä tilanteessa iskuportaan on oltava leveässä ryhmityksessä, jotta koko voima saadaan vaikuttamaan tuhoavasti. Menettelytapaa kokeiltaessa ilmenneitä ongelmia ohjesäännössä ei käsitellä. Siten siinä ei myöskään esitetä toimintaperiaatteita, joita noudattaen kyseiset ongelmat voidaan välttää.

Taistelukoulun johtamien kokeiluharjoitusten aikana paljon vastustusta herättänyttä pataljoonan hyökkäystä neljä kivääryksikköä rinnan avorivissä ei ole kumottu ohjesäännön luonnoksessa. Toisaalta menettelytapaa ei ole myöskään piirretty yhteenkään ohjesäännössä olevaan kuvaan eikä sitä myöskään mainita tekstissä. Haastattelussa kenraaliluutnantti Tuomo Tuominen totesi kyseisen menettelytavan taktiikkamme vastaiseksi. Kenraaliluutnantti Raimo Viita puolestaan totesi, että pyrittäessä pataljoonalla ratkaisuun pitää ylemmän johtoportaan vastata reservin varaamisesta. Pataljoonalle on luotava edellytykset keskittää kaikki voimansa iskuun, jolla temmataan aloite ja luodaan edellytykset saavutetun menestyksen hyväksikäytölle.

Kokeiluharjoituksesta saadut tulokset eivät ole vaikuttaneet ohjesäännön luonnoksessa esitettyyn viivytystaktiikkaan sen paremmin yksiköiden käytön kuin taistelun suorituksen osalta. Täysin huomiotta eivät taisteluharjoituksen Elo-81 havainnot ole kuitenkaan jääneet. Tiedustelun ja tulenjohdon tarve koko viivytyalueen syvyydessä on esitetty luonnoksessa selkeästi. Myös harjoituskokemukset panssarintorjunnan ja epäsuoran tulen käytöstä sekä suluttamisesta on otettu huomioon ohjesäännön luonnoksessa esitetyissä menettelytavoissa.

5 ORGANISAATION 90 TAKTIIKAN KEHITTÄMINEN

5.1 Kehittämisen päälinjat ja tutkimusaineisto

Tammikuussa 1980 laadittiin puolustusvoimain komentajalle esittely aiheesta "Jalkaväen nykytila ja kehittämistarpeet". Esittelyn yhdistelmässä todettiin taktisen suorituskykymme soveltuvan puolustustaisteluun peitteisillä alueilla. Samalla todettiin tarve doktriinimme tarkistamiseen, mikäli jalkaväkemme materiaalisia resursseja ja

koulutusta ei kyetä lisäämään. Oltiin tultu tilanteeseen, jossa sotatekninen kehitys ei enää mahdollistanut joukkojemme käyttöä alueellisen puolustuksen edellyttämiin taistelutehtäviin. Jalkaväeillämme ei ollut kykyä selviytyä alueellisesta taistelusta nykyaikaisesti varustettua hyökkääjää vastaan.

Puolustusvoimain komentaja hyväksyi toukokuussa 1980 PT-suunnitelman vuosille 1982-1996. Suunnitelmassa annettiin perusteet muun muassa maavoimien kehittämislle ja siihen liittyvälle tutkimustoiminnalle. Maavoimien taktiikan kehittämisen suuntaviivat määritettiin 1980- ja 1990-lukujen organisaatiosuunnittelun perustaksi. Organisaatioita, taktiikkaa ja sotavarustusta tuli kehittää samanaikaisesti. Niillä oli oltava mahdollisuus vaikuttaa kehittämistyön aikana toisiinsa.

Tavoitteeksi asetettiin sodan ajan joukkojemme suorituskyvyn ja taistelukestävyyden kehittäminen vastaamaan nyky sodan asettamia vaatimuksia. Tavoitteen mukaisesti määritettiin suoritevaatimukset prikaatille 90. Ne edellyttivät kykyä kaikkiin taistelulajeihin ja toimintaan vihollisen ilmauhan sekä asevaikutuksen alaisena. Asetettujen vaatimusten todettiin edellyttävän prikaatin 80 tulivoiman, liikkuvuuden, taistelukestävyyden ja johtamiskyvyn kehittämistä. Perusyhtymän menettelytapajärjestelmien ja menettelytapojen ei todettu edellyttävän kehittämistoimenpiteitä.

Organisaation 90 kenttäkokeet aloitettiin vuonna 1981. Tällöin järjestetyillä organisaation 80 tutkimuksilla on todettu olleen vaikutusta myös jääkäriprikaatin ja -pataljoonan kehittämislle. Ensimmäinen pataljoonan 90 kokeilukokoonpanon harjoitus toimeenpantiin keväällä 1982. Kehittämistyön kannalta tarpeelliset kokeilut joukko- ja perusyksikkökokoonpanoissa toteutettiin vuoteen 1988 mennessä. Ensimmäisen kerran lähes määrävahvuisen jääkäriprikaatin menettelytapoja voitiin tutkia vuoden 1988 pääsotaharjoituksessa. Kokeiltavana oli telakuorma-autoin varustettu prikaati Lapin olosuhteissa. Seuraavan kerran jääkäriprikaattia tutkittiin syksyllä 1990. Tutkimustoiminnan painopiste oli panssariajoneuvoin varustetun prikaatin suorituskyvyn selvittämisessä. Harjoitusalueeksi oli valittu tyypillinen Järvi-Suomen maasto Mäntyharjun ympäristöstä. Taulukoihin 5 ja 6 on koottu havainnot organisaation 90 taistelu- ja sotaharjoituksista.

Taulukko 5: Tutkitut organisaation 90 harjoitukset.

HARJOITUS	ORGANISAATIO			YHTEENSÄ
	JPR	JP	JK	
Taisteluharjoitus	2	2	-	4
Sotaharjoitus	-	-	-	-
Kokeiluharjoitus	-	5	1	6
Yhteensä	2	7	1	10

Huomaa: 1 Vaikka JPR:n harjoitukset on toimeenpantu puolustusvoimien pääsotaharjoituksissa, ne ovat yksityiskohtaisesti suunniteltuina olleet tutkimuksen kannalta taisteluharjoituksia.

2 Kaikki harjoitukset ovat sisältäneet taktista tutkimustoimintaa.

3 Kokeiluharjoitukset ovat sisältyneet Taistelukoulun kokeiluharjoitussaraan. Ne on toimeenpantu taisteluharjoituksina.

Taulukko 6: Organisaation 90 harjoitusten maasto ja olosuhteet.

MAASTO	OLOSUHDE / HARJOITUS			YHTEENSÄ
	KESÄ	TALVI	KEVÄT/SYKSY	
Lappi	-	H, h, h	P, V	5
Järvi-Suomi	-	-	H	1
Rantamaa	-	-	P	1
Kangasmaasto	-	-	P, P	2

Selite: P = puolustus   H = hyökkäys   V = viivytys
 JPr = iso kirjain   JP = pieni kirjain

Organisaation 90 kokeilutoiminta on toteutettu 100 %:sti taisteluharjoituksissa. Niistä 71,5% toimeenpantiin pataljoonatasoisina. JPr:n viivytystä ei ole pidetty tarpeellisenä tutkia eikä harjoitella, vaikka käyttöperiaatteet Pr:iin 80 verrattuna ovat muuttuneet. Harjoituskokemukset on saatu ensisijaisesti Lapissa järjestetyistä harjoituksista. Muiden maastotyyppiin aiheuttamia muutoksia menettelytapoihin on voitu tutkia pääasiassa kangasmaastossa (Hämeenkanalla) järjestetyissä harjoituksissa:

5.2 Harjoituksista saadut kokemukset ja havainnot

Organisaation 90 taktisesta liikkuvuudesta on tehty havaintoja neljässä harjoituksessa. Kolme järjestettiin talvella Lapissa ja yksi syksyllä eteläisellä rantamaalla. Lapin harjoituksissa tutkittiin hyökkäystaktiikkaa. Eteläisellä rantamaalla harjoituksen aiheena oli pataljoonan puolustustaistelu ja vastahyökkäys. Harjoitus ei sisältänyt tutkimustoimintaa.

Hyökättäessä maastoitse pataljoonan 90 etenemisnopeudeksi muodostui 3-4 kilometriä tunnissa 10-25 kilometrin matkoilla. Pääosa matkasta edettiin 1-2 uraa pitkin ennen levittäytymistä taisteluvalmiiseen muotoon. Edetessään kosketukseen kolme kivääriyksikköä rinnan pataljoonan nopeus oli 1-1,5 kilometriä tunnissa.

Erityisesti epäsuoran tulien tuliyksiköiden ja huollon osalta sotavarustus pakotti organisaation 90 taktisen liikkuvuuden osittain tiestöstä riippuvaiseksi. Tämä edellytti vaihtoehtoisten siirtymis- ja huoltoreittien määrittämistä tiestön käyttöä suunniteltaessa. Yhdellä sirotemiinoitteella estettiin pataljoonan liikenne 5-6 tunniksi. Siksi pataljoonan taktista liikkuvuutta olikin parannettava luomalla sen liikkeellä oleville yksiköille riittävä maastoliikkuvuus, mikäli alueen tiestö ei mahdollista tarpeeksi useiden vaihtoehtoisten reittien osoittamista joukon käyttöön.

Puolustustaktiikasta saatiin kokemuksia ja havaintoja neljässä pataljoonan 90 harjoituksessa. Kaikki havainnot tehtiin syksyn olosuhteissa. Kaksi harjoituksista toimeenpantiin Hämeenkanalla, yksi eteläisellä rantamaalla ja yksi Lapissa.

Puolustusvalmiutta kehitettiin harjoituksissa voimassa olleiden ohjesääntöjen edellyttämällä tavalla. Jääkäripataljoonan ryhmittäminen puolustusasemaan kesti puoli

vuorokautta. Komppanian puolustustaistelun todettiin vaativan vähintään kahden vuorokauden valmisteluaikaa. Pataljoona kykeni liikkuvaan taisteluun puolustusalueellaan viiden vuorokauden kuluttua puolustusasemaan ryhmittymisestä. Saatujen havaintojen luotettavuutta vähentää vihollisvaikutuksen aiheuttaman viiveen täydellinen puuttuminen esitetyistä valmisteluajoista. Lisäksi on otettava huomioon, että pataljoona ei olisi saavuttanut viidessä vuorokaudessa kykyä torjuntataisteluun ilman kantahenkilökuntaan kuuluvien kouluttajien johtamaa harjoittelua.

Puolustusasemaan kyettiin muodostamaan noin kolmen kilometrin levyinen aukoton tuliverkko. Tulos vahvistaa organisaation 80 yhteydessä saadun havainnon. Luotettavuutta heikentää harjoitusmaaston valinta. Hämeenkaan kaltaisia tasaisia hiekkakankaita on Suomessa melko vähän. Muissa maastotyypeissä yhtenäisen tuliverkon muodostaminen on korkeuseroista johtuen vaikeampaa.

Organisaation 90 kehittämisen perusteissa todettiin tarve lisätä jalkaväemme tulivoimaa, suojaa ja liikkuvuutta. Näiden merkitystä puolustustaktiikkaamme kuvaa eräässä harjoituksessa saatu havainto. Harjoituksen yhteydessä tutkittiin pataljoonan 90 puolustustaistelua koulutuspäällikön johdolla. Johtopäätöksenä todettiin organisaatiomuutosten olevan niin vähäisiä, että ne eivät aiheuta muutoksia pataljoonan menettelytapoihin puolustustaistelussa.

Jääkäripataljoonan reserviyksikön vastahyökkäyksen taktisissa havainnoissa korostetaan tiedustelun, suunnittelun ja ennen kaikkea harjoittelun merkitystä toteutuksen onnistumiselle. Pelkkä liikkeelle lähdön harjoittelu ei riitä. Vastahyökkäykset on harjoiteltava tavoitteisiin asti. Niiden toimeenpaneminen pimeälläkin edellyttää hyökkäysreittien merkitsemistä sekä vähintään kahta harjoittelukertaa. Panssaroidulle viholliselle edullisessa maastossa vastahyökkäys on edullisinta toteuttaa iskuosastomaisesti puolustusaseman etumaisiin tukikohtiin tukeutuen. Suurimman uhan vastahyökkäyksen onnistumiselle aiheuttavat läpimurtautuneet panssarivaunut. Niiden tuhoaminen edellyttää poterojonojen kaivamista puolustusaseman sisälle jo valmisteluvaiheessa. Poterojonoihin tukeutuen on mahdollista edetä lähietäisyyksille tuhoamaan panssarivaunut.

Prikaatin reservinä toimivan jääkäripataljoonan vastahyökkäystä tutkittiin kahdessa harjoituksessa. Molemmissa selvitettiin JP:n mahdollisuuksia voimiensa vaikutuksen keskittämiseen. Hyökkäykset toteutettiin neljä kivääriyksikköä rinnan avorivissä. Panssaritorjuntakomppanialla suojattiin sivustat sekä annettiin tulitukea kahdelle komppanialle. Murtokohdan leveydeksi muodostui 2,5 kilometriä. Menettelytavan edellytyksiksi todettiin suunnitelman yksinkertaisuus, liikkeen suoraviivaisuus, hyökkäysreittien merkitseminen sekä vähintään kaksi tavoitteeseen asti ulotettua harjoittelukertaa. Saatujen havaintojen luotettavuutta vähentävät murtokohdassa toimineen vihollisen maaliosastomainen taistelu sekä elektronisen häirinnän täydellinen puuttuminen. Viimeksi mainittu mahdollisesti johtamisen koko ajan radioita käyttäen.

Edellä mainittujen vastahyökkäysten lisäksi organisaation 90 hyökkäystaktiikasta saatiin kokemuksia ja havaintoja viidessä harjoituksessa. Kolme niistä toimeenpantiin talvella Lapissa. Näistä kaksi toteutettiin JP:n ja yksi JPr:n kokoonpanoissa. LSSI:n sotaharjoituksessa 1987 toteutettiin JP:n (Ps) tutkimus. Harjoituksessa ei tehty eikä saatu taktisia havaintoja eikä kokeilutuloksia JP:n menettelytavoista hyökkäyksessä. Viidennessä harjoituksessa tutkittiin JPr:n hyökkäystaktiikkaa yhtymätason sotaharjoituksessa syksyllä 1990 Järvi-Suomen alueella. Koska tämän kirjoituksen perusteena oleva tutkimus toteutettiin ennen kuin Harjoitus 90:n tutkimustulokset olivat käytössä, ei niitä ole tässä otettu huomioon.

Taistelu- ja sotaharjoituksissa ei ole saatu havaintoja jääkäriprikaatin menettelytavoista hyökkäyksessä. Tuisku-harjoituksen raportin alkusivuilla kehoitetaan suhtautu-

maan varauksella siinä esitettiin muihinkin havaintoihin johtopäätöksineen. Tämä siksi, että harjoitus ei monine tavoitteineen ollut edullinen taktiselle tutkimustoiminnalle. JPr:n taktiset ratkaisut oli tehty jo harjoituksen valmisteluvaiheessa. Ne eivät tarjonneet luotettavia kokemuksia menetelytapojen kehittämiseksi.

Talvella 1983 jääkäripataljoona koukkasi maastoitse. Taktisina kokemuksina todettiin, että alle 10 kilometrin matka on edullisinta edetä useita uria pitkin. Matkan ollessa noin 20 kilometriä tai enemmän kannattaa pääosa edetä yhtä tai kahta uraa ennen levittäytymistä taisteluvalmiiseen muotoon. Pimeällä eteneminen on suunnattava avoimeen ja valoisalla peitteiseen maastoon. Harjoitus osoitti, että pataljoonalle ei ole tarkoituksenmukaista määrittää perustaistelumenetelmää hyökkäessä tiettömän maaston kautta.

Seuraavana talvena tutkittiin JP:n hyökkäykseen tarvittavaa aikaa sekä iskua vihollisen ryhmytykseen. Pataljoona kykeni hyökkäämään vuorokauden kuluttua tehtävän saannista. Edetessään kosketukseen kolme komppaniaa rinnan joukkueparijonossa pataljoonan nopeudeksi muodostui 1-1,5 kilometriä tunnissa. Pataljoona iski kahdesti kolme yksikköä rinnan 2000 metriä leveään murtokohtaan. Hyökkäyksiä tuettiin viidellä tuliyksiköllä ja kokoonpanoon kuuluneilla kevyillä kranaatinheitinjoukkueilla. Epäsuoratuli ei riittänyt tulen keskittämiseen. Johtopäätöksenä todettiin menettelytavan edellyttävän komentajalta sen yksikön määräämistä, jonka murtokohdan epäsuoratuli keskitetään. Havaintojen luotettavuuteen on suhtauduttava varauksella. Aivan vailla perusteita ei liene eräeseen harjoituksen erotuomarikertomukseen kirjoitettu lausunto: "Harjoitus oli liian yksityiskohtaisesti suunniteltu. Se kulki kuin juna raiteillaan. Väitän sen antaman kuvan olevan liian positiivinen".

Organisaation 90 viivytystaktiikasta saatiin kokemuksia ja havaintoja vain yhdessä harjoituksessa. Syksyllä 1984 sisällytettiin PSSl:n sotaharjoitukseen vahvennetun pataljoona 90:n kokeiluharjoitus. Sen aiheena oli jääkäripataljoonan viivytys syvällä alueella päätien suunnassa. Viivytyksen onnistumisen todettiin edellyttävän suojaavan joukon ja pataljoonan viivytyksensä välisen tiestön suluttamista I valmiusasteeseen. Siksi pataljoonan on luotava suoja-alueellaan käytettävälle joukoille sellainen maastoliikkuvuus, että niiden tiestöä tarvitsevat ajoneuvot voidaan siirtää viivytyksensä taaksaansa ennen taisteluiden alkua. Viivytyksensä määränkin jätetään kokeilutuloson perusteella vain telakuorma-autot. Välialueen taisteluissa huolellisesti valmisteltu tuliylläkö osoittautui paremmaksi kuin hyökkäys väijytyksestä. Esitetyn havainnon luotettavuutta vähentää sen perustelemattomuus. Kertomuksessa ei ole esitetty millaisiin tutkimusjärjestelyin kyseiseen tulokseen on päädytty.

5.3 Kokemusten ja havaintojen huomioon ottaminen taktisissa ohjeissamme

Tämän kirjoituksen perusteena olevan tutkimuksen valmistuessa ei Kenttäohjesääntö II osa; Jääkäriprikaatin taistelu, ollut käytössä. Siksi harjoitusten vaikutusta siinä esitettiin menetelytapoihin ei ole otettu huomioon. Toisaalta KO II:ssä käsitellään kokoonpanoltaan tarkistettua jääkäriprikaattia, jota ei ole harjoituksissa kokeiltu. Niinpä harjoituskokemusten ja ohjesäännössä esitettyjen menetelytapojen vertailu ei ole tutkimuksellisesti tarkoituksenmukaista.

Harjoituskokemuksiin perustuen JPr:n menettelytavat ohjeistettiin Jääkäriprikaatin (T) väliaikaisessa taktisessa ohjeessa. Siinä käsiteltiin telakuorma-autoin varustetun prikaatin taistelua Tuisku 88:sta ja muista 1980-luvulla Lapissa järjestetyistä harjoituksista saatujen kokemusten perusteella. Painopiste oli vuosien 1989-1990 taktisen erityisteeman mukaisesti hyökkäystaistelussa. Sen ohella ohjeessa käsiteltiin lyhyesti viivytystaistelua.

Tuisku-harjoituksen tutkimusraportissa keskitytään esittelemään harjoituksessa ilmi tulleet taktiset epäonnistumiset sekä ohjesäännöistä poikkeava toiminta. Raportin perusteella ei ole mahdollista selvittää vertailevalla tutkimuksella harjoituksesta saatujen kokemusten osuutta väliaikaisessa ohjeessa esitettyihin menettelytapoihin.

Talvien 1983 ja 1984 kokeiluharjoitusten tutkimustulokset on otettu huomioon JPr:n (T) väliaikaisessa taktisessa ohjeessa. Kosketukseen etenemisen yhteydessä korostetaan salaamista ja edellytetään, että pataljoonalle annetaan käyttöön alue, jossa komentaja voi hajauttaa joukkonsa siirtymisen useille urille. Jääkäripataljoonan hyökkäystä käsittelevässä luvussa esitetään kosketukseen eteneminen molemmilla harjoituksissa tutkituilla menettelytavoilla. Harjoituskokemuksia täydentäen ohjeessa todetaan etenemistavan valintaan vaikuttaviksi tekijöiksi siirtymisestääisyyden lisäksi tilanne, tiedot murtokohdasta ja tavoitteesta sekä maasto. Harjoituksissa saadut kokemukset leveän hyökkäysryhmituksen vaikeuksista otettiin väliaikaisessa ohjeessa huomioon kirjoittamalla siihen, että JP iskee vihollisen ryhmitukseen yleensä kapeassa ryhmityksessä.

Viivytystaistelun kokeiluharjoitus osoitti suluttamisen tärkeyden. Havainto edellytti suoja-alueella taistelevien JP:n osien maastoliikkuvuuden luomista sellaiseksi, etteivät ne irtautuessaan tarvitse tiestöä. Väliaikaisessa ohjeeseen asia kirjoitettiin seuraavasti: "Jääkäripataljoonien irtautuminen maastoitse mahdollistaa suluttamisen I valmiusasteeseen aina tykistön tuliasemien tasalle asti. Tämä edellyttää tiestön käytön suunnittelua ja liikkeen edistämistä niin, että omista sulutteista huolimatta edellytykset epäsuoran tulen käytölle ja tuliyksiköiden irtautumiselle kyetään takaamaan."

Harjoituksissa todettiin muiden kuin tiedustelukoulutettujen joukkojen kykenemättömyys vihollistiedusteluun. Kuitenkin ohjeeseen kirjoitettiin seuraava menettelytapa: "Tiedustelureservinä valmistaudutaan käyttämään yksiköistä irroitettuja tiedustelupartiota."

Jääkäripataljoonan taktiikka ohjeistettiin vuonna 1988 käyttöön otetussa Jalkaväen taisteluohjesäännön I osan luonnoksessa. Menettelytapojen yhdenmukaisuus pataljoonan 80 kanssa ilmenee siinä, että molempien taktiikka on kirjoitettu samaan ohjesääntöön. Niinpä jääkäripataljoonan taktiikkaa kehitettiin myös organisaation 80 harjoituskokemusten perusteella. Tosin jääkäriprikaatin kokoonpanojen tarkistaminen siirsi osan kokeilutuloksista historiaksi.

Tiedustelureservin tarve on esitetty pataljoonan puolustustaktiikan yhteydessä. Siinä todetaan tiedustelujoukkueen kahta ryhmää käytettävän tulenjohtovoimalla vahvennetuna vastuualueen etuosassa. Menettelytapaan kuuluu, että yksi tiedusteluryhmä varataan reserviksi joko pataljoonan komentopaikalle tai ryhmitetään vastuualueen takaosaan alueen valvontaan.

JvO I:n luonnoksen mukaisesti pataljoonan puolustusryhmitys muodostetaan sellaiseksi, että puolustusaseman etureunan tasalle saadaan aikaan aukoton tuliverkko. Se on saman levyinen puolustusaseman kanssa. Menettelytavan mukaan siihen tuhoataan epäsuoran tulen ja sulutteiden läpi päässyt vihollisen jalkaväki ja panssarivaunut. Harjoituksissa tasaisessa kangasmaastossa kyettiin 2-3 kilometriä leveän puolustusaseman eteen muodostamaan lähes aukoton tähytys- ja tuliverkko. Kertomuksissa todetaan, että muissa maastotyypeissä korkeuserot estävät yhtenäisen tuliverkon muodostamisen. Tätä ei ole otettu huomioon JvO I:n luonnoksessa.

Kahdessa harjoituksessa havaittiin, että pataljoonan reserviyksikön vastahyökkäysreitit on merkittävä maastoon ja toteutus on harjoiteltava vähintään kahdesti tavoitteeseen asti. Ohjesäännössä todetaan asiasta seuraavasti: "Jos vihollinen pääsee murtautumaan pataljoonan puolustusasemaan, reservinä oleva yksikkö tai taistelusta irti olevista tukikohdista koottu joukko suorittaa vastahyökkäyksen. Jääkäripataljoonan

puolustustaktiikka edellyttää komentajalta aloitteen pitämistä vähäistenkin joukkojen aktiivisella toiminnalla." Harjoituksista saaduilla kokemuksilla ei siis ole ollut merkitystä kyseistä menettelytapaa ohjeistettaessa.

Tärkeimmät organisaation 90 mukaisen pataljoonan puolustustaktiikan kokeilua sisältäneet harjoitukset pidettiin panssaroidulle viholliselle edullisessa kangasmaastossa. Harjoituskokemukset olisi voitu kirjata JvO I:n luonnokseen omaksi alaluvukseen kohtaan "Puolustuksen erityispiirteitä". Näin ei kuitenkaan menetelty. Puolustajalle epäedullisessa maastossa saaduista kokemuksista on kirjattu vain kaksi yleistoteamusta taisteluohtesäännön luonnokseen. Sivulla 137 todetaan, että puolustustaistelua käydyään yleensä pataljoonalle edullisessa maastossa, mutta edellytetään pataljoonan kykenevän taistelemaan myös panssaroiduille joukoille helppokulkuisilla alueilla. Sivulla 147 käsitellään puolustusta aukeamaastossa. Sen todetaan perustuvan aukeita rajoittavien peitteisten ja panssarivaunujen toimintaa vaikeuttavien maastonkohtien hallussapitoon sekä keskitettyyn tulen käyttöön.

Taisteluohtesäännön luonnoksen mukaan tärkeimmän suunnan vastahyökkäys harjoitellaan ainakin lähtöasemaan saakka. Muut vastahyökkäyssuunnat on ainakin tiedusteltava ja tulen käyttö niissä on valmisteltava. Harjoituskokemusten osoittamaa tarvetta vähintään kahteen tavoitteeseen asti ulotettuun harjoittelukertaan ei ole sisällytetty JvO I:n luonnokseen. Harjoituksissa todettu jääkäripataljoonan hyökkäysvalmisteluihinsa tarvitsema yhden vuorokauden aika on esitetty ohjesäännön luonnoksen kuvassa 26. Lähtöasemaan eteneminen on kirjattu kokeiluharjoituksissa noudatettujen menettelytapojen mukaisesti. Harjoituskokemukset epäsuoran tulen keskittämisestä sekä etenemisnopeudesta iskettäessä vihollisen ryhmytykseen on niin ikään otettu huomioon.

Kokeiluharjoituksen havainnot jääkäripataljoonan viivytyksestä eivät ole vaikuttaneet JvO I:n luonnokseen. Välialueiden menettelytavoista kokeilukertomukseen kirjattujen havaintojen epäluotettavuus on aiheuttanut sen, että viivytykseskusten etupuolella sekä niiden välisillä alueilla käytettäviksi menettelytavoiksi on määritetty sekä tuliylläkköt että väijytykset. Harjoituskokemukset, joiden mukaan erillisessä suunnassa viivytävää jääkärikomppaniaa tukevat huoltojoukot on alistettava kyseisille yksiköille ovat jääneet vaille huomiota.

6 PANSSARIJOUKKOJEMME TAKTIIKAN KEHITTÄMINEN

6.1 Panssaritaktiikkamme kehitysvaiheet

1960-luvulla virisi vilkas keskustelu panssarijoukkojemme taktisista käyttöperiaatteista. Keskustelu sai alkunsa panssarialan huomattavasta kehityksestä ulkomailla. Vuoteen 1960 mennessä Suomessa oli päädytty taktisessa ajattelussa panssarivaunujoukkueen käyttöön jääkärikomppanian tukena tai karkijoukkueena jääkäreiden ryhmytyksessä. Panssarivaunujoukkuetta suuremman osaston käyttöä samanaikaisesti ei hyväksytty. Vuonna 1964 harjoituksista saadut kokemukset puolsivat panssarivaunukomppanian käyttöä meille edullisessa maastossa. Kuitenkin viralliseksi menettelytavaksi jäi panssarivaunujen käyttö joukkueittain jalkaväen tukena.

Panssarijoukkojemme käyttöä tutkineet upseerit kirjoittivat 1960-luvulla tarkastelua panssaripataljoonan voimien keskittämisestä ratkaisukohtaan. Samalla esitettiin ajatus panssarijoukkojen käytöstä itsenäisiin taistelutehtäviin. Tavoitteena oli löytää muitakin menettelytapoja kuin jalkaväen tukeminen.

Vuonna 1968 kokeiltiin Panssariprikaatin sotaharjoituksessa panssarivaunujen keskitettyä käyttöä komppaniaana ja pataljoonana. Huolimatta menettelytapaa puoltaneista havainnoista kirjoitettiin 1968 käyttöön otettuun JvO I osaan seuraavasti:

"Panssarijoukot taistelevat vain poikkeusoloissa yksinään. Alistettua panssarivaunu-komppaniaa on pyrittävä käyttämään keskitetysti." Ohjesäännössä ei siis hyväksytty panssarijoukkojen itsenäistä taistelua tavanomaiseksi menettelytavaksi. Komppanian keskitettyyn käyttöön oltiin kuitenkin jo valmiita suostumaan.

1960-luvun lopulta 1990-luvun alkuun panssaritaktiikan kehityksessä voidaan erottaa kolme vaihetta. Niiden muotoutumiselle oli leimaa antavana ensimmäisten sodan jälkeisten panssarivaunuhankintojen aloittaminen. Ensimmäinen vaihe ajoittui 1960- ja 1970-lukujen vaihteeseen. Tällöin opeteltiin uuden kaluston ominaisuudet sekä käyttö ja kunnossapito. Vaihetta on kuvattu termillä "mutteritekniikka". Toinen vaihe kesti 1970-luvun puoliväliin. Sen aikana perehdyttiin kaluston ampumatekniikkaan. Kaksi ensimmäistä vaihetta loivat oikean perustan taistelutekniikan kehittämiseksi. Kun oltiin opittu teknisesti hyödyntämään taistelupanssarivaunun edut; tulivoima, liikenopeus ja suoja, voitiin aloittaa taistelutekniikan kokeilut ampumaleireillä. Tämä on mahdollistanut panssarijoukkojemme taktiikan kehittämisen käytännön kokemuksia hyväksi käyttäen.

Ensimmäinen panssarijoukkojemme taktinen ohje otettiin käyttöön vuonna 1987. Pitkä ohjesäännötön vaihe ei ole ollut pelkästään puute. Se on mahdollistanut menettelytapojen monipuolisen kokeilun ja niiden vapaan ideoinnin. Vuonna 1992 panssarijoukkojemme taktiikka on kirjoitettu vuodelta 1987 olevaan Panssariprikaatin taisteluohjeen luonnokseen.

6.2 Harjoituksista saadut kokemukset ja havainnot

Tutkimusaineistona on käytetty vuosien 1963-1985 aikana järjestettyjen harjoitusten asiakirjoja. Taulukossa 7 on esitetty erittely tutkituista harjoituksista.

Taulukko 7: Panssarijoukkojen käyttö taistelu- ja sotaharjoituksissa.

TAISTELULAJI	HARJOITUSTYYPPI JA ORGANISAATIO					
	Taisteluharjoitus			Sotaharjoitus		
	PsPr	PsP	PsJP	PsPr	PsP	PsJP
Puolustus	-	-	-	-	-	1
Viivytys	-	-	-	-	-	-
Hyökkäys	-	6	1	2	1	2

Ainoastaan yhdessä harjoituksessa saatiin kokemuksia ja havaintoja panssarijoukkojemme menettelytavoista. Kyseessä oli harjoitus SYKSY 83. Se oli sekä panssaripataljoonan kokeilu- että kertausharjoitus. Muiden harjoitusten kertomuksiin kirjatut havainnot käsittelevät koulutusta sekä organisaatioita.

Edellä esitetyn perusteella voitaisiin väittää, että panssarijoukkojemme taistelu- ja sotaharjoitusten järjestäjät eivät ole edes pyrkineet saamaan harjoituksista joukon menettelytapojen kehittämistä palvelevia kokemuksia. Väite ei kuitenkaan olisi perusteltavissa. Enemminkin kyse on siitä, että harjoitusten sisältämien lukuisten ongelmakohtien vuoksi luotettavien taktisten johtopäätösten tekeminen niissä ei ole ollut mahdollista.

Harjoitusten sisältämiä, havaintojen luotettavuutta vähentäviä piirteitä ovat olleet:

- harjoitusmaaston soveltumattomuus panssarijoukon käyttöperiaatteiden mukaiseen taisteluun
- kokoonpanoiltaan ja sotavarustukseltaan puutteellisten joukkojen käyttö määrävahvaisille joukoille tarkoitettuihin tehtäviin sekä
- toiminta panssarimatonta vastustajaa vastaan, vaikka panssarijoukkojemme menettelytapojen kehittämisen perusteena on ollut taistelu panssaritua vihollista vastaan.

Sotaharjoituksissa panssarijoukkojemme taktiikan kehittämisen suurimpana ongelmana on ollut väärä vihollinen. Vaikka harjoitusmaasto olisikin mahdollistanut panssarijoukoille oikeiden menettelytapojen noudattamisen on vastassa ollut aina jalkaväki.

Taisteluharjoitusten puutteena on ollut panssarijoukkojen käyttö maaliosastona. Tällöin harjoitusten perusteella ei ole ollut mahdollista tehdä luotettavia johtopäätöksiä panssariprikaatin tai -pataljoonan taktiikasta. Taisteluharjoituksissa pidetään usein tärkeänä sitä, että kaikki joukot joutuvat taisteluun panssarivaunuja vastaan. Tämä on ollut mahdollista vain jakamalla harjoitukseen osallistunut panssarijoukko pieniksi erotuomariajoina liikkuviksi osastoiksi. Taktisten johtopäätösten teko kyseisen toiminnan perusteella olisi arveluttavaa.

SYKSY 83-harjoituksen tutkimustoiminnalla pyrittiin luomaan perusteet johtopäätösten tekemiselle panssaripataljoonan organisaatiosta, sotavarustuksesta ja taktisista menettelytavoista. Tavoitteena oli saavuttaa organisaatio- ja ohjesääntötyössä tarvittavat tulokset panssaripataljoonan ja sen alayksiköiden käyttöperiaatteista hyökkäystaistelussa. Tutkimustoiminnan painopiste oli organisaation toimivuuden ja sotavarustuksen selvittämisessä.

Kokeilutulokset osoittivat, että pataljoonalle ei ole tarkoituksenmukaista määrittää perustaistelumenetelmää kohtaamishyökkäykseen. Menettelytavat määräytyivät vihollistilanteen ja kohtaamisalueen maaston perusteella. Valmistellun hyökkäyksen tärkeimmät taktiset havainnot liittyvät voimien vaikutuksen keskittämiseen, menestyksen hyväksi käyttöön sekä yhteistoimintaan panssarijääkäreiden kanssa. Panssaripataljoonan murto on keskitettävä kapealle, alle kilometrin levyiselle alueelle. Murtokohdan ulkopuolelta kohdistuva vihollisen suora-ammuntatuli on eristettävä savutuksin ja epäsuoralla tulella. Hyökkäystä on jatkettava välittömästi murtokohtaa laajentamalla. Aukean ylityksen jälkeen panssarijääkärikomppanioiden on hyökkättävä panssarivaunuyksiköiden läpi edessä olevalle metsäalueelle ryhmittyneen vihollisen lyömiseksi.

Panssaripataljoonan vastahyökkäyksestä saaduissa taktisissa havainnoissa käsitellään hyökkäyksen suuntaamista. Harjoituskokemusten mukaan hyökkäys on suunnattava selkein vastuualuerajoin joko puolustusryhmittymisen etu- tai takapuolelle. Jos vastahyökkäys joudutaan toimeenpanemaan ryhmittyneen joukon alueelle, pitää kyseessä olla suunniteltu ja valmisteltu siirtyminen tuliasemiin puolustavan joukon panssarintorjunnan vahenttamiseksi. Näin toimittaessa menetetyt maastonkohdat otetaan haltuun yksi kerrallaan panssarijääkäreiden iskuosastomaisin hyökkäyksin. SYKSY 83:ssa toteutetun tutkimuksen perusteella panssarivaunukomppanian vastahyökkäyksellä oman kivääri- tai jääkärikomppanian puolustuskeskuksen sisään olisi aiheutettu yhtä suuret tappiot puolustajalle ja viholliselle.

6.3 Kokemusten ja havaintojen huomioon ottaminen taktisissa ohjeissa

Panssariprikaatin taisteluohjeen, 1987, luonnos on laadittu rakenteeltaan samanlaiseksi kuin Prikaatin taisteluohje vuodelta 1984. Panssariprikaatin taisteluohjeen

käsikirjoituksen laatijan mukaan ohjeessa on otettu huomioon harjoituksista saadut kokemukset ja havainnot. Koska taistelu- ja sotaharjoitusten kertomuksiin ei ole kirjattu havaintoja sen paremmin kuin kokeilutuloksiakaan panssariprikaatin menettelytavoista, edellä esitetyn haastattelutiedon tarkastaminen ei ole mahdollista.

Panssaripataljoonan taisteluohjeen käsikirjoituksessa voidaan havaita SYKSY 83:n kokeilutulosten vaikutuksia. Tosin suurin osa tuloksista on taisteluteknisiä, mutta myös niillä on todettu olleen vaikutusta ohjeeseen kirjattuihin menettelytapoihin. Kohtaamistaistelusta saadut havainnot on esitetty ohjeen käsikirjoituksessa seuraavasti: "Kohtaamisen tapahduttua komentaja käynnistää tarvittavat valmistelut kuten tiedustelun ja maastontiedustelun. Yhteydenotoin hankkimiensa ja lähtöasemaan panssaritiedustelujoukkueelta saamiensa tietojen perusteella komentaja tekee päätöksensä ja suunnitelmansa sekä antaa tarkennetut hyökkäykäskäyt." Toisin sanoen ohjeessa ei ole kahlittu komentajan vapautta valita tilanteeseen, vastassa olevaan viholliseen ja maastoon parhaiten sopivaa menettelytapaa.

Valmistellusta hyökkäyksestä saadut havainnot ja kokemukset on kirjattu ohjeen käsikirjoitukseen lähes sellaisinaan. Yksiköiden käytöstä esitetään esimerkki, joka on samanlainen kuin harjoituksessa kokeiltu menettelytapa. Epäsuoran tulen käyttö sekä savutukset todetaan ohjeessa samalla tavoin kuin ne harjoituksessa osoittautuivat parhaaksi järjestää. Kokeilukertomukseen kirjattua havaintoa voimien vaikutuksen keskittämisestä ei ole sisällytetty sellaisenaan ohjeen käsikirjoitukseen. Vaatimus panssaripataljoonan iskusta alle kilometrin levyiseen murtokohtaan on jätetty ohjeesta pois. Sen sijaan asia on esitetty todeten, että panssaripataljoonan on keskitettävä voimansa hyökkäyksessä "niin, että ylivoima ainakin tulen suhteen saavutetaan".

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Taistelu- ja sotaharjoituksissa ei ole tutkittu organisaation 70 perusyhtymän eikä pataljoonan menettelytapajärjestelmiä. Harjoituksista saadut havainnot liittyvät traktoroinnin aiheuttamien muutosten, tiedustelun, panssarintorjunnan, epäsuoran tulen käytön sekä yleis- ja paikallisjoukkojen yhteistoiminnan järjestelyihin. Tutkimustuloksissa ei ole esitetty kokonaisuutta menettelytapajärjestelmien tarkoituksenmukaisimmista menettelytavoista.

Organisaatioiden 80 ja 90 taktiikasta on kirjattu havaintoja 35 harjoituksen kertomuksiin. Näistä kokeiluharjoituksia tai kokeilun sisältäneitä taistelu- ja sotaharjoituksia on ollut 23 kappaletta. Kummankaan organisaation mukaisen perusyhtymän menettelytapajärjestelmistä kertomuksiin ei ole kirjattu havaintoja. Taistelulajeihin liittyvät harjoituskokemukset prikaateista käsittelevät alajohtoportaan käyttöä, tiedustelua sekä aselaji- ja huoltotoimenpiteitä ja johtamista. Muiden kuin kokeiluharjoitusten kertomuksiin kirjattujen taktisten havaintojen puutteena on raportoinnin epätarkkuus. Tällaisiin kertomuksiin ei ole sisällytetty tietoja niistä tilanne- ja olosuhdetekijöistä joiden vallitessa havainnot on tehty. Siten esitettyjen, taktiikkamme kehittämisen kannalta mahdollisesti hyvinkin arvokkaiden havaintojen luotettavuus vähenee merkittävästi.

Pataljoonan 80 ja jääkäripataljoonan puolustustaistelua on tutkittu kahdeksassa harjoituksessa. Menettelytapajärjestelmän menettelytavoista harjoituksissa on selvitetty puolustusaseman taisteluita sekä vastahyökkäyksiä. Suoja-alueen taisteluita ja selustan puolustuksesta tutkimusaineistoon ei ole kirjattu havaintoja. Pataljoonan 70 ja pataljoonien 80 sekä 90 ohjesääntöjen vertailu osoittaa, ettei puolustusaseman taisteluiden eikä vastahyökkäysten menettelytavoissa kokonaisuutena ole tapahtunut muutoksia. Harjoituskokemukset eivät ole vaikuttaneet puolustustaistelussa tiedustelun

järjestelyihin, panssarintorjuntaan eivätkä epäsuoran tulen käyttöön. Niiden kehittämisessä onkin ollut kyse jo aiemmin tiedostetun sotavarustepuutteen korjaamisesta ja sen myötä menettelytavan tarkistamisesta. Esimerkkinä voidaan mainita panssarintorjunta-aseistus. Kun kevyet singot saatiin joukkueaseiksi, voitiin taktiseen ohjeistukseen kirjata jo kauan tiedostettu menettelytapa sinkokomppanian kootusta käytöstä. Sitä ei tarvinnut enää alistaa painopistesuunnan pataljoonalle, jossa joukko olisi alistettu edelleen joukkueittain alayksiköille.

Kivääri- ja jääkäripataljoonien menettelytapoja hyökkäyksessä on tutkittu yhdeksässä harjoituksessa. Kokeilutoiminnassa on keskitytty kosketukseen etenemisen ja vihollisryhmytykseen iskemisen tutkimiseen. Taistelua murtokohdasta tavoitteeseen ei ole tutkittu. Tämän on todettu johtuvan siitä, että taistelu vihollisryhmytykseen iskemisen jälkeen on selvitetty alemmissa, siis taistelutekniikkaa käsittelevissä ohjesäännöissä.

Harjoituskertomuksissa ja tutkimussuunnitelmissa ilmenee, että hyökkäystaktiikan tutkimisessa painopiste on ollut siinä miten pataljoona saadaan etenemään taistelukohtaisena oikea-aikaisesti kosketukseen. Onkin varmasti oikein, että kokeiluissa on perusteellisesti selvitetty millaisin menettelytavooin pataljoonan tulee kosketukseen edetä. Havaintojen luotettavuus olisi puolestaan edellyttänyt taktiikkaamme liittyvien tekijöiden huomioon ottamista. Elektronisen häirinnän sekä vihollisen ilmatoiminnan puuttuminen ja jalkaväen kapteenikurssin oppilaiden käyttö reserviläis-pataljoonan joukkueiden kouluttajina eivät voi johtaa oikeiden menettelytapojen määrittämiseen sodan ajan joukoillemme.

Viivytystaktiikkaa on tutkittu kahdessa harjoituksessa. Ensimmäinen järjestettiin panssaroidulle hyökkääjälle edullisessa maastossa Hämeenkanakaalla. Viivytävänä joukkona oli kivääripataljoona. Toisessa harjoituksessa jääkäripataljoona viivytti päätien suunnassa Pohjois-Suomessa. Molemmissa harjoituksissa olosuhteet olivat viivytävälle joukolle epäedulliset. Harjoitusten perusteella todettiin voimassa olleissa ohjesäännöissä esitetyt menettelytavat sopiviksi kokeiltavana olleille joukoille. Ei siis havaittu edes tarvetta pataljoonan viivytystaktiikan kehittämiseen.

Sekä Ohjeessa perusyhtymän taistelua varten että Prikaatin taisteluohjeessa esitetyissä menettelytavoissa ei ole asioita jotka olisivat ristiriidassa harjoituskokemusten kanssa. Tämä tukee mainittujen ohjeiden käsikirjoitusten laatijoiden haastattelulauseintoja, joiden mukaan ohjeissa on otettu huomioon harjoituksista saadut kokemukset. Sen sijaan erilaisia taisteluteknisiä havaintoja tuottaneiden harjoitusten osuutta perusyhtymän taktiikan kehittämiseen ei tämän tutkimuksen perusteella ole mahdollista osoittaa.

Perusyhtymiemme taktiikan kokeilun ja kehittämisen taistelu- ja sotaharjoituksissa ovat estäneet ensisijaisesti puutteelliset taloudelliset voimavarat. Ne eivät ole riittäneet prikaatin kokeiluharjoitusten järjestämiseen. Silloin kun olemme perustaneet harjoitukseen yhden tai useamman perusyhtymän, on kyseiselle harjoitukselle määrätty useita tavoitteita. Olosuhteet eivät ole tällöin olleet edullisia taktiikkamme tutkimiselle.

Taktiikkamme kehittämiseen taistelu- ja sotaharjoituksissa liittyy ongelmia, joita ei ole kyetty ratkaisemaan. Ensimmäisen ongelman muodostavat jo edellisessä kappaleessa mainitut puutteelliset taloudelliset voimavarat. Ne eivät riitä sellaisten harjoitusten järjestämiseen, joissa voisimme riittävässä laajuudessa tutkia ja kokeilla taktiikkaamme. Siksi on tyydyttävä pienempiin harjoituksiin. Niissä on mahdollista saada kokemuksia vain taistelutekniikasta ja taktiset johtopäätökset perustuvat teoreettisiin jatkotutkimuksiin. Tällöin tuloksista puuttuu kenttäkokein saavutettava varmuus. Toisaalta sen kerran kun varat riittävät niin suuren harjoituksen järjestämiseen, että siinä olisi mahdollista tutkia taktiikkaa, ei uskalleta ottaa riskiä, että

jokin voisi mennä huonosti. Siksi harjoituksen läpiviennin suunnittelu aloitetaan jo noin kahta vuotta aiemmin ja ainakin kaikille reserviläisjohtajille määrätään organisaatioon kuuluvattomat kouluttajat varmistamaan, että "käsikirjoituksesta" ei päästä poikkeamaan.

Esimerkkeinä mainittakoon vuosien 1988 ja 1990 puolustusvoimien pääsotaharjoitukset. Niiden alkuun mennessä kaikki taktiset ratkaisut oli jo tehty. Eri puolueiden komentajat olivat maastossa sopineet taisteluiden kulun. Harjoitukseen valmentavissa koulutustilaisuuksissa joukoille opetettiin menettelytavat, joita komentajien sopimissa taisteluissa tarvittiin. Harjoituksissa ei ollut tarvetta tehdä taktisia ratkaisuja eikä kouluttaa joukkoja näiden ratkaisujen toimeenpanemiseen.

Tällaisten harjoitusten perusteella on arveluttavaa tehdä johtopäätöksiä joukkojemme menettelytavoista. Tätä ei kuitenkaan olla valmiita tunnustamaan. Tuisku 88:n kokemusten perusteella laadittiin taktinen ohje jääkäriprikaatin (T) taistelusta. Syksyllä 1990 puolestaan siirrettiin taktiikan neuvottelupäivät joulukuulle, jotta Harjoitus 90:n taktiset kokemukset ehdittiin ottaa neuvottelupäivillä huomioon.

Toisen ongelman muodostaa puutteellinen taitomme tutkia taktiikkaa. Puolustusvoimissa ei kouluteta taktiikan tutkimista. Sotakorkeakoulussa laaditaan toki runsaasti diplomitoita ja tutkimuksia operaatiotaidon ja taktiikan alalta. Kuitenkaan meillä ei ole tietoa taktiikan tutkimusmenetelmistä samalla tavoin kuin esimerkiksi luonnontieteistä. Taktisen tutkimustaitomme puutteellisuus ilmenee mm siinä, että harjoituksissa ei ole tutkittu menettelytapajärjestelmiämme kokonaisuuksina. On tyydytty selvittämään yksittäisten, aiempiin ohjesääntöihin kirjattujen menettelytapojen käyttökelpoisuutta organisaatioltaan ja/tai sotavarustukseltaan muutetulle joukolle. Kentäkokeilla ei ole osattu selvittää kokonaisuuden toimivuutta. Toisaalta useimmissa harjoituksissa saatuja tutkimustuloksia ei ole voitu kirjata sellaisenaan taktisiin ohjeisiin ja ohjesääntöihin.

Kolmas harjoitusten sisältämä ongelma on vihollinen. Oikean viholliskuvan saaminen harjoituksista on ollut lähes mahdotonta. Tämä kytkeytyy osittain puutteellisiin voimavaroihin. Määrärahat ja maassamme oleva sotavarustus eivät ole mahdollistaneet suoritevaatimuksia vastaavan vihollispuolueen perustamista harjoitukseen. Toisaalta vihollispuolueen toiminta ei ole vastannut käsitystämme mahdollisen hyökkääjän toiminnasta. Ellei vihollispuoluetta ole käytetty tarkan "käsikirjoituksen" perusteella maaliosastona, on se itse käyttänyt "manööverivoittoa" tavoitellessaan menettelytapoja, joiden ei ole katsottu vastaavan maattamme vastaan hyökkäävän vihollisen taktiikkaa.

Esimerkkinä mainittakoon kivääri- ja jääkäripataljoonalle JvO I:n luonnoksessa käsketty vaatimus puolustustaistelusta. Pataljoonan on puolustusalueellaan kyettävä torjumaan vähintään panssarivaunuilla vahvennetun prikaatin hyökkäys. Yhdessäkään tutkituista harjoituksista kokeiltavana ollutta pataljoonaa vastassa ei ole ollut edes saman vahvuista joukkoa. Ainut harjoitus, jossa pataljoonaamme vastaan hyökkäsi useampia yksiköitä osoitti, että kivääripataljoona ei kykene valvomaan ohjesäännössä määrättyä vastuualuettaan eikä siten voi torjua vihollista puolustusalueellaan. Tämä RUSKA-harjoituksesta saatu havainto onkin vaikuttanut JvO I:n luonnoksessa esitettyyn pataljoonan puolustustaktiikkaan. Tosin vastuualuetta ei ole pienennetty eikä menettelytapoja ole kehitetty vaan ohjesääntöön on kirjattu pataljoonalle tarkemmat vaatimukset alueensa valvonnasta sekä sivustojen puolustusvalmisteluista. Harjoituskertomuksista ei löydy mainintoja siitä, että pataljoonan kykyä sekä puolustusaseman että sivustojen puolustusvalmistelujen toteuttamiseen olisi kertaakaan edes pyritty tutkimaan.

Neljännän ongelman aiheuttaa tulen käyttö. Taistelu- ja sotaharjoituksissa ei kyetä tutkimaan oman ja vihollisen tulen vaikutusta käytettyihin menettelytapoihin.

Matemaattisten laskentamallien avulla voimme määrittää erilaisia tilanteen kehittymisen arvioita. Niiden suurimpana heikkoutena on inhimillisen tekijän huomioon ottamattomuus. Emme kykene laskentamalleja ja sotapeliohjelmiä käyttäen tutkimaan joukon toimintaa tulivaikutuksen alaisena. Koulutuksellisista syistä emme kuluta joukkoja harjoituksissa sillä tavoin kuin kuvaamme tappioita. Tulen vaikutusta menettelytapoihin emme osaa tutkia.

Viimeisen keskeisistä ongelmista muodostaa maasto. Jääkäriprikaatin hyökkäyksestä saadut kokemukset ja havainnot on tehty talviolosuhteissa Lapissa. Vasta Harjoitus 90:ssä hyökättiin etelämpänä, Järvi-Suomen alueella. Panssariprikaatin saamat kokemukset maanomistajien suhtautumisesta harjoitusten pitoon tukevat Harjoitus 90:stä saatuja havaintoja. Kun asiasta sovitaan riittävän ajoissa ja samalla sitoudutaan aiheutettujen vahinkojen korvaamiseen, ei harjoituksia tarvitse rajoittaa Lapin erityismaastoon eikä Etelä-Suomen pienehköille harjoitusalueille. Oman erityispiirteensä harjoitusmaaston aiheuttamiin ongelmiin taktiikkamme kehittämiseksi tuottavat asutuskeskukset. Pataljoonan saati prikaatin taistelua ja menettelytapoja asutuskeskudessa emme ole voineet kokeilla yhdessäkään harjoituksessa siten kuin asia on ohjeistoihin kirjoitettu.

Ensimmäisesti taloudellisten voimavarojemme vähäisyys sekä taktiikan tutkimusperinteen puutteet ovat johtaneet tilanteeseen, jossa harjoituksissa kokeillaan taistelutekniikkaa ja sen vaikutukset menettelytapoihin määritetään teoreettisin menetelmin sekä loogiseen päättelykykyyn luottaen. Kokeiluharjoituksissa on keskitytty tutkimaan voimassa olevan ohjeistuksen käyttökelpoisuutta organisaatioitaan ja/tai sotavarustukseltaan muutetulle joukolle.

Taistelu- ja sotaharjoituksista saatujen kokeilutulosten ja havaintojen vaikutusta taktiikan kehittämiseen ei voida osoittaa luotettavasti. Tämä johtuu ensisijaisesti taktiikan tutkimuksen kysymyksenasettelun ja taktiikan kehittämisen väliltä puuttavasta yhteydestä.

8 TOIMENPIDESUOSITUKSET

Toimenpidesuosituksukset taktiikkamme kehittämiseksi taistelu- ja sotaharjoituksissa kohdistuvat kahteen kokonaisuuteen. Ensinnäkin tarvitsemme henkilöstöä, joka osaa tutkia menettelytapajärjestelmiämme harjoituksissa. Toiseksi on kyettävä järjestämään harjoituksia, joissa on mahdollista tutkia taktiikkaa eikä pelkästään taistelutekniikkaa, organisaatioita ja sotavarustusta.

Taktiikkamme kehittäminen edellyttää, että osaamme tutkia sitä luotettavasti. Vain riittävästi operaatiotaidon ja taktiikan tutkimiseen perehtynyt henkilöstö voi taata menettelytapojemme oikean kehittämisen. Ilman tieteellistä perustietoutta emme hallitse eri tutkimusmenetelmiä emmekä voi pitää harjoituksista saatuja tuloksia luotettavina. Tämä jättää mahdollisuuden vaikuttaa ohjeistuksiin henkilökohtaisten mieltymysten perusteella.

Taktiikkamme luotettavan kehittämisen turvaamiseksi tarvitsemme kolme henkilöryhmää. Ensimmäisen muodostavat taktiikan tutkijat ja tutkijaryhmät. Heidän tehtävänä on selvittää luotettavin perustein taktiikan osa-alueita, kuten marssiryhmitysten pituuksia, taisteluteknisten toimenpiteiden kestoajoja, panssarintorjunnan tehoa ja viestijärjestelmän kapasiteettia. Tämän henkilöstön koulutus toteutetaan Sotakorkeakoulun teknisillä opintosuunnilla. Koulutus on hyvin järjestetty ja sen tuottama henkilöstö on todettu päteväksi vaadittuihin tehtäviin.

Taktiikan kehittäjät muodostavat toisen tarvittavan henkilöryhmän. Heillä on oltava riittävät tiedot ja taidot yhdistää taktiikan tutkijoiden osatutkimusten tulokset menettelytapajärjestelmiksi, siis taktiikaksi. Pitäytyminen realiteeteissa edellyttää

taktiikan kehittäjiltä vankkaa kenttäkokemusta. Henkilöstöryhmään kuuluvat sotilas-opetuslaitosten operaatiotaidon ja taktiikan opettajat sekä joukko-osastojen komentajat. Jälkimmäisten tärkeyttä kuvaa entisen koulutuspäällikön lausunto, jonka mukaan komentajan tärkein tehtävä on kouluttaa upseerinsa siten, että he hallitsevat taktiikan. Heidän tehtävänsä puolestaan on kouluttaa alijohtajansa hallitsemaan taistelutekniikan. Siten joukko-osastojen komentajilta edellytetään taitoja myös taktiikan opettamiseen.

Kolmannen ryhmän muodostavat taktikot. He ovat upseereita, jotka johtavat sodan ajan joukkojamme. Heidän on oltava asiantuntijoita vastaamaan kysymyksen miten **taktinen ratkaisu pannaan toimeen**. Heidän koulutuksensa tulee olla selkeän nousujohteista. Useimmat heistä toimivat riittävän kenttäkokemuksen saaneina myös taktiikan kehittäjinä uransa jossain vaiheessa. Taktiikan teoreettisesta opetuksesta tälle ryhmälle vastaavat sotilasopetuslaitosten taktiikan opettajat ja joukko-osastojen komentajat. Menettelytapajärjestelmien perusteellinen tuntemus edellyttää taktikkojen kouluttamista hallitsemaan kaikkien aselajien menettelytavat. Pelkkä jalkaväkikoulutus ei ole riittävä tausta taktikoksi.

Tällä hetkellä ongelma muodostuu siitä, että taktiikan kehittäjän tehtävään ei ole saatavissa koulutusta kotimaassamme. Jos haluamme kohentaa taktiikan kehittämisen tasoa, meidän on välttämätöntä lähettää kyvykkäitä upseereita ulkomaille saamaan tarvittava koulutus. Sotakorkeakoulun tutkimusjohtajan, professori Viitasalon mukaan operaatiotaidon ja taktiikan tutkimus on varsinkin Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa vakiintumassa omaksi tutkimusalueeksi, jolle omistautuu myös siviiliyliopistoista tieteellisen koulutuksen saaneita tutkijoita kasvavassa määrin. Näiden maiden akateemisissa keskuksissa on operaatiotaidon ja taktiikan tutkijoiden muodostamia ryhmiä, joissa olisi mahdollista kouluttaa myös omaa henkilöstöämme. Sijoittamalla kyseinen henkilöstö tämän jälkeen opettajiksi Maanpuolustuskorkeakouluun eri koulutusvaiheille, luodaan edellytykset sellaiselle erikoistumiselle, joka tuottaa omasta koulutusjärjestelmästämmehenkilöstöä taktiikan kehittäjiksi. Tätä kautta syntyy pysyvä osaaminen, menettelytapojen edelleen kehittäminen, tutkimusperinne ja koulukunta.

Toisena toimenpidesuosituksena esitetään luopumista nykyisistä näytösluonteisista sotaharjoituksista. 1970-luvulla kaksipuoleisten sotaharjoitusten ongelmana oli, että joukot joutuivat odottamaan toiminnan käynnistymistä johtoportaiden laatiessa taktisia ratkaisujaan. Tuolloin ei osattu käyttää odotusaikaa joukkojen kouluttamiseen tulevaa tehtävää varten. Tämän seurauksena puolustusvoimien koulutusjohto edellytti harjoitusten järjestämistä siten, että varusmiesten ja reserviläisten koulutus niissä oli jatkuvaa. Harjoituksiin ei tultu vain toteuttamaan taktisten johtajien ratkaisuja, vaan saamaan tehokasta koulutusta koko harjoituksen ajan.

1980-luvulla mentiin tutkimuksen tarkastelukulmasta katsoen toiseen äärimmäisyyteen. Harjoitusten kulku suunnitellaan ennakolta yksityiskohtaisesti. Joukot harjoittelevat ennen sotaharjoitusta siellä toteutettavat taistelut. Tällaisista harjoituksista tehdyillä taktisilla johtopäätöksillä voimme johtaa itsemme harhaan. Harjoitusten perusteella emme saa käytännön kokemuksiin perustuvaa tietoa joukkojemme todellisesta suorituskyvystä taktikkamme edellyttämiin menettelytapoihin. Näytösharjoituksissa syntyneet mielikuvat joukkojemme suorituskyvystä voivat olla perusteellisen virheellisiä.

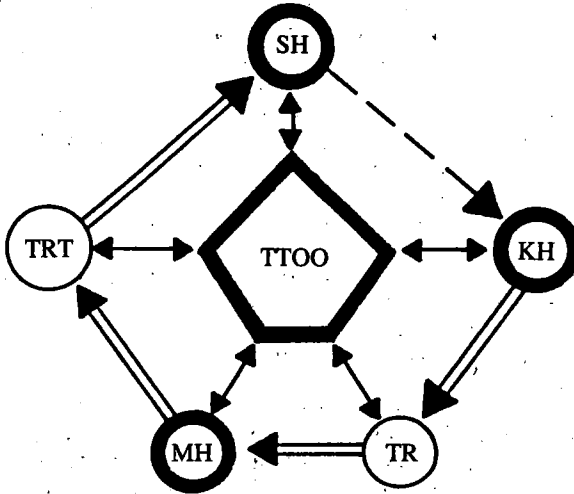
Harjoitusten valmistelujaksolla ja sovelletussa vaiheessa taktisiin johtajatehtävin tulee sijoittaa eri henkilöt. Siten taistelut- tai sotaharjoitusvaiheessa toimivat johtajat eivät ole ennalta perehtyneet toteutettaviin ratkaisuihin.

Harjoitusjoukot on perustettava määrävahvuiseksi ja keltaisen puolueen kokoonpanon on vastattava sinisen puolueen suoritevaatimuksia.

Harjoitukset on pyrittävä suunnittelemaan siten, että niissä joukkoja harjoitetaan

suunniteltuun sodan ajan tehtävään oikeassa maastossa. Siten saadaan arvokkaita kokemuksia operatiivisten suunnitelmien tarkistamiseksi ja tietoja joukkojemme mahdollisuuksista toteuttaa niille suunnitellut tehtävät. Tämä tulee olemaan merkittävä osa taktiikkamme kehittämistä. Kuvassa 4 esitetty harjoituksen rakenne mahdollistaa taktisen tutkimustoiminnan niin valmisteluvaiheessa kuin harjoituksen aikanakin.

Kuva 4: Esitys taktiikkamme kehittämisen mahdollistavan sotaharjoituksen rakenteeksi.

SELITE:

- TTOO = Taktiikan tutkiminen, opettaminen ja oppiminen
 KH = Karttahojoitus esikunnalle ja johtajistolle (B)
 TR = Taktinen ratkaisu
 MH = Maastoharjoitus esikunnalle ja johtajistolle (B)
 TRT = Taktisen ratkaisun tarkastus, joka sisältää tehtävän muotoilun sovelletun vaiheen joukoille
 SH = Sotaharjoituksen sovellettu vaihe, jossa toimivat esikunta ja johtajisto (A)
 ⇔ = Harjoituksen rakenneosien kytkeytyminen toisiinsa
 ↔ = TTOO:n kytkeytyminen harjoitukseen
 - - → = Kokemusten huomioon ottaminen seuraavassa harjoituksessa, jossa KH ja MH esikunnalle ja johtajistolle (C) ja SH esikunnalle ja johtajistolle (B)

Taktiikkamme tutkimisen ja siten myös sen kehittämisen kannalta taistelu- ja sotaharjoitukset sisältävät puutteita, joiden korjaaminen edellyttää niiden tiedostamista. Puolustusvoimien viimeisimpien pääsotaharjoitusten perusteella voidaan todeta, että puutteiden kirjaaminen salaiseksi luokiteltuihin asiakirjoihin ei ole oikea menettelytapa.

Tuisku-harjoituksen raportissa esitetään useita havaintoja harjoituksessa tapahtuneesta esikuntien ja joukkojen taktiikkamme vastaisesta toiminnasta. Jopa koko ennakolta yksityiskohtaisesti suunniteltu harjoituksen kulku todetaan rakenteeltaan virheelliseksi. Tästä huolimatta Harjoitus 90:n asiakirja-aineisto paljastaa, että harjoituksen läpiviennin ennakkovalmisteluissa ei tyydytty ainakaan Tuisku-harjoitusta vähäisempään tarkkuuteen. Vaikuttaakin siltä, että tiedon kirjaaminen salaiseksi

luokiteltavaan asiakirjaan luo edellytykset samojen virheiden toistamiselle. Siten taistelu- ja sotaharjoitukset eivät koskaan kehity niin, että niistä saataisiin menettelytapojemme kehittämiseksi luotettavia tietoja.

Ongelman poistamiseksi joukkojen suorituskykyä ja sekä muita salattavia asioita käsittelevät kokonaisuudet on kirjattava omaan asiakirjaansa. Harjoitusjärjestelyissä havaitut puutteet on esitettävä julkisissa kertomuksissa, joiden jakelu on ulotettava joukko-osastojen komentajille asti. He vastaavat henkilöstönsä kouluttamisesta siten, että samat virheet eivät toistu harjoituksesta toiseen. Samalla on mahdollista ohjeistaa taistelu- ja sotaharjoitusten järjestäminen siten, että niistä saatavien kokemusten ja havaintojen käyttö taktiikkamme kehittämisessä tulee jatkossa olemaan luotettavampaa.

9 YHDISTELMÄ

Tutkittuja taistelu- ja sotaharjoituksia ei ole tehokkaasti käytetty hyväksi taktiikkamme kehittämisessä. Keskeisimpiä syitä tähän ovat olleet voimavarojemme vähäisyys järjestää riittävän suuria kokeiluharjoituksia, harjoitusten kulun tarkka ennalta suunnittelu sekä puutteelliset taidot tutkia menettelytapajärjestelmiämme ja niiden menettelytapoja. Rauhan ajan rajoitukset maaston käytössä, Etelä-Suomen harjoitusalueiden suppea koko sekä rajalliset mahdollisuudet tulen vaikutuksen huomioon ottamiseen ovat osaltaan rajoittaneet taktiikan tutkimista harjoituksissa.

1970- ja 1980-luvuilla taktiikkaamme on kehitetty teoreettisin tutkimuksin ja loogiseen päättelykykyyn luottaen. Tällöin on käytetty hyväksi taistelu- ja sotaharjoituksista saatuja organisaatioita, sotavarustusta ja taistelutekniikkaa käsitteleviä havaintoja ja kokemuksia. Puutteellisia taitoja kehittää menettelytapajärjestelmiä kuvaavat organisaation 90 kokeiluharjoituksista saadut havainnot pataljoonan puolustustaistelusta. Kun kyseisen organisaation tavoitteeksi asetettiin organisaation 80 tulivoiman, liikkuvuuden ja suojan lisääminen, näillä ei todettu kokeiluharjoituksissa olevan merkitystä pataljoonan menettelytavoille puolustustaistelussa. Kertomuksiin kirjattiinkin, että pataljoonan 80 menettelytavat sopivat sellaisinaan kokeiltavana olleelle joukolle.

Johtopäätösten tekeminen harjoituksista, joissa ei toimita taisteluiden kuvan mukaisesti eikä noudateta taktiikkaamme on arveluttavaa. Mikäli ohjeistamme taktiikaksi menettelytapoja, joiden osalta emme ole kyenneet luotettavasti osoittamaan, kykenevätkö joukkomme niiden toimeenpanemiseen, saatamme tehdä valmiuttamme ratkaisevasti vaarantavan virheen. Tyytyminen siihen, että harjoituksissa tutkitaan ainoastaan organisaatioita, sotavarustusta ja taistelutekniikkaa, joiden perusteella loogisesti päätellen tehdään johtopäätöksiä taktiikasta, on itsensä pettämistä. Mikäli meillä on varaa panostaa vaikkapa sotahistorian ja strategian tutkimiseen, pitää meillä olla taloudelliset edellytykset panostaa myös valmiuttamme palvelevan operaatiotaidon ja taktiikan tutkimiseen. Tämä edellyttää kyvykkäiden upseerien kouluttamista siten, että he voivat käynnistää taktiikkamme kehittämisen tieteellisesti luotettavin perustein.